

DE REPRESENTATIE VAN TRANSMANNEN IN PORNOGRAFIE - EEN FOCUSGROEPSTUDIE

Aantal woorden: 21577

Odamé Blommaert

Studentennummer: 01906258

Promotor: Prof. Dr. Els Elaut

Co-promotor: Prof. Dr. Alexis Dewaele

Begeleider: dhr. Steven Carron

Masterproef voorgelegd voor het behalen van de graad Master of Science in de psychologie – klinische psychologie

Academiejaar 2024-2025

Woord vooraf

Deze masterproef sluit het allerlaatste stuk van mijn masteropleiding klinische psychologie af. Twee jaar lang werd er gewerkt, nagedacht en geschreven aan een thesis die uiteindelijk voor mij als positief eindproduct kan gezien worden. Het hele proces van dit onderzoek alleen doorlopen zou niet mogelijk geweest zijn waardoor ik enkele personen wil bedanken voor hun hulp.

Eerst en vooral wil ik Prof. Dr. Els Elaut, mijn promotor, bedanken voor het vertrouwen dat ze mij gaf in mijn capaciteiten alsook de nuttige feedback en waardevolle kennis die ze bezit en deelde met mij. Hiernaast wil ik mijn begeleider, dhr. Steven Carron, bedanken voor de aangename en vlotte samenwerking alsook voor de actieve begeleiding en de grote betrokkenheid doorheen dit proces. Het onderzoek was niet zonder zijn uitdagingen, maar dankzij jou bleven we gemotiveerd doorzetten. Ook Prof. Dr. Dewaele wil ik bedanken voor aanwezig te blijven doorheen het onderzoek voor eventuele vragen, kritische bedenkingen en kennis. Bedankt aan het Transgender Infopunt en het Centrum voor Seksuologie en Gender in het UZ Gent in de uitdagende zoektocht naar deelnemers en de vlotte communicatie. In het bijzonder wil ik de deelnemers bedanken voor hun enthousiasme en interesse in ons onderzoek. Dankzij hun deelname doorheen het hele traject en hun ervaringen die ze deelden met ons, hebben zij bijgedragen aan de wetenschappelijke kennis rond de ervaringen en noden van transmannen met trans en gender diverse pornografie.

Ten slotte wil ik mijn ouders, partner en vrienden bedanken voor de steun en hun geduld tijdens het schrijven alsook de bereidheid van mijn partner en vrienden om mijn thesis na te lezen met de waardevolle feedback die hieruit voortvloeide.

Abstract

Het onderwerp van seksualiteitsbeleving bij volwassen transgender en gender diverse (TGD) personen is ernstig onderbelicht in de wetenschappelijke literatuur. TGD personen zijn vaak protagonisten in seksueel expliciet materiaal, maar hun ervaringen met en noden op vlak van gender divers materiaal zijn zelden geëxploreerd. Deze masterproef voerde een focusgroepstudie uit alsook drie individuele interviews met transmannen die zich in een beslissingsproces rond genitale chirurgie bevinden. We wensten te onderzoeken of beschikbare genderdiverse kanalen voor seksueel expliciet materiaal, hier Himeros.tv, een exploratie kon bieden, wat potentieel kan bijdragen in het ontwikkelen van een sekspositief zelfbeeld. Hiernaast wilden we te weten komen of dit op zijn beurt een effect heeft op het beslissingsproces rond genitale chirurgie. Vanuit de data werden er 3 overkoepelende thema's gevonden: 1) De functies van pornografie, 2) Het effect op seksualiteit en transitie en 3) De representatie van transmannen. De resultaten toonden over het algemeen dat Himeros.tv een respectvoller, realistischer en diverser alternatief bood in tegenstelling tot mainstream pornografie waar TGD personen vaak gerepresenteerd worden aan de hand van stereotiepe, fetisjerende en objectiverende beelden en verhaallijnen. Door de nadruk op intimiteit, consent en plezier, alsook een minder expliciete focus op de geslachtsdelen, droeg Himeros.tv in zekere mate bij aan de exploratie en de ontwikkeling van een sekspositief zelfbeeld. Tegelijkertijd waren er enkele kritische bedenkingen aanwezig, zoals onder andere de stereotiepe representatie van translichamen (vooral na een borstoperatie, en voor een genitale chirurgie), de beperkte diversiteit in lichamen en de doelgroepgerichtheid op homo- en biseksuele mannen. Hierdoor voelden niet alle deelnemers zich gerepresenteerd in de video's van Himeros.tv. Daarnaast speelde TGD pornografie voor velen een rol in het beslissingsproces rond genitale chirurgie, met name als visuele en laagdrempelige informatiebron over translichamen na een geslachtsoperatie in een seksuele context. Dit kon helpen om de chirurgische opties af te wegen, het idee te versterken dat een bevredigend seksleven zonder chirurgie mogelijk is en om alternatieve narratieven te bieden in het seksuele leven als TGD persoon. De impact hiervan verschilde sterk per individu en was afhankelijk van de fase in de transitie, persoonlijke behoeften binnen pornografie en het vermogen om de beelden kritisch te interpreteren.

Inhoudstafel

Introductie.....	1
- Transgender of TGD.....	1
Terminologie.....	1
Transitie.....	3
Transgenderzorg in Vlaanderen.....	5
Beslissingsproces genitale chirurgie bij transmannen.....	6
- Seksualiteitsbeleving transmannen.....	7
Mythes en stereotypen.....	8
Seksuele scripts.....	10
- Online porno.....	11
Pro's en cons.....	12
- Transgender & porno.....	12
Ervaring met porno.....	13
Positieve gevoelens.....	13
Negatieve gevoelens.....	13
- Inzetten van porno/erotisch materiaal tijdens sekstherapeutische processen.....	13
- Situering onderzoek.....	14
Methode.....	15
- Participanten.....	15
- Materiaal.....	16
- Procedure.....	16
- Data-analyse.....	17
Thematische analyse.....	17
- Kwaliteitscontrole.....	18
Resultaten.....	20
- Overkoepelende thema's.....	20
De functies van pornografie.....	20
Educatie.....	21
Identificatie.....	24
Erotisch.....	25

Ontspanning.....	25
Het effect op seksualiteitsbeleving en transitie.....	26
Seksualiteitsbeleving.....	26
Transitie.....	28
De representatie van transmannen.....	30
Mainstream pornografie.....	30
Himeros.tv.....	31
Noden.....	33
Discussie.....	37
- Bevindingen.....	37
- Sterktes.....	41
- Beperkingen.....	42
- Klinische implicaties.....	43
- Suggesties toekomstig onderzoek.....	44
Conclusies.....	45
Bijlagen.....	46
Referenties.....	48

Introductie

Transgender of trans en gender diverse (TGD) personen hebben de laatste jaren meer zichtbaarheid gekregen door de grote groei in representaties van TGD personen in populaire media. Ook binnen de mainstream pornografie kunnen we een groei zien in de representatie van TGD personen. Volgens Pornhub is de zoekterm 'trans' met 5 plaatsen verhoogd sinds 2023 en 'transgender' is de 7de meest populaire categorie in 2024 (<https://www.pornhub.com/insights/2024-year-in-review>). Helaas bestaat er ook een keerzijde aan deze verhoogde zichtbaarheid doordat dit aanleiding kan geven tot verdere stigma, discriminatie en stereotypen geassocieerd met het seksleven van TGD personen (Bockting, 2019; Anzani et al., 2023). Deze groei in zichtbaarheid heeft geleid tot een groeiende interesse in onderzoek naar TGD personen, toch blijft het onderwerp van seksualiteitsbeleving bij volwassen transgender en gender diverse personen sterk onderbelicht. Hun ervaringen met en noden op vlak van gender divers materiaal in pornografie zijn zelden geëxploreerd. In de gesprekken binnen de transitie-gerelateerde zorg merken genderpsychologen veel onduidelijkheden en vragen rond het toekomstige relationele en seksuele leven tijdens en na een sociaal en/of medisch transitieproces. Een transitieproces betreft een bredere zoektocht naar de eigen identiteit, en dit niet alleen op relationeel, maar eveneens op seksueel vlak.

Volgens Darnell (2015) zou pornografie ingezet kunnen worden als therapeutische tool, dus zou trans en gender diverse pornografie potentieel een sekstherapeutische rol vervullen bij volwassen TGD personen in het beslissingsproces rond genitale chirurgie. Deze MP voert een focusgroepstudie uit bij transmannen die zich in een beslissingsproces rond genitale chirurgie bevinden. Enerzijds wensen we te onderzoeken of beschikbare genderdiverse kanalen voor seksueel expliciet materiaal, hier Himeros.tv, een exploratie kunnen bieden aan transmannen, wat potentieel kan bijdragen in het ontwikkelen van een sekspositief zelfbeeld. Anderzijds willen we weten of dit op zijn beurt een effect heeft op het beslissingsproces rond genitale chirurgie.

Transgender of TGD

Terminologie

Transgender of trans en gender diverse (TGD) personen zijn personen waarvan hun genderidentiteit verschilt van hun toegewezen geslacht, of sekse, bij de geboorte. De term TGD stapt af van het typisch binaire geslachtsmodel met aan de ene kant man en de andere kant vrouw. Zo kan iemand zich man of vrouw voelen, zich beide voelen of kan zich binnen geen enkel van deze geslachtstermen identificeren. Personen bij wie het toegewezen geslacht, of de sekse, bij de geboorte en hun genderidentiteit overeenstemmen noemen we cisgender. Binnen de wetenschappelijke literatuur wordt er zowel MtF

(male to female) en FtM (female to male) gehanteerd. Een andere term voor MtF en FtM is transvrouw en transman. Deze masterproef focust op transmannen. Wanneer we spreken over transmannen dan gaat het over personen die bij de geboorte het vrouwelijk geslacht toegewezen kregen, maar zich identificeren als man. Er bestaat dus een incongruentie tussen het toegewezen vrouwelijk geslacht en de genderidentiteit man. Sommige TGD personen ervaren genderdysforie (Distiller, 2020).

In de Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders, fifth edition (DSM-5) van de American Psychiatric Association (APA, 2013), een van de meest gebruikte classificatiesystemen van psychische stoornissen, wordt genderdysforie gedefinieerd als: een duidelijke incongruentie tussen iemands ervaren/uitgedrukte geslacht en geboortegeslacht gedurende ten minste zes maanden. Er moet sprake zijn van minimum twee van volgende kenmerken:

- A. Een duidelijke inconsistentie tussen iemands ervaren/uitgedrukte geslacht en primaire en/of secundaire geslachtskenmerken (of, bij jonge adolescenten, de verwachte secundaire geslachtskenmerken)
- B. Een sterk verlangen om zich te ontdoen van iemands primaire en/of secundaire geslachtskenmerken vanwege een duidelijke incongruentie met het ervaren/uitgedrukte geslacht (of, bij jonge adolescenten, een verlangen om de ontwikkeling van de verwachte secundaire geslachtskenmerken te voorkomen)
- C. Een sterk verlangen naar de primaire en/of secundaire geslachtskenmerken van het andere geslacht
- D. Een sterk verlangen om van het andere geslacht te zijn (of een alternatief geslacht dat verschilt van het aangewezen geslacht)
- E. Een sterk verlangen om behandeld te worden als het andere geslacht (of een alternatief geslacht dat verschilt van het aangewezen geslacht)
- F. Een sterke overtuiging dat iemand de typische gevoelens en reacties heeft van het andere geslacht (of een alternatief geslacht dat verschilt van het eigen geslacht) (APA, 2013).

Deze incongruentie kan gekenmerkt worden door persisterend, significant lijden of beperkingen op belangrijke gebieden van functioneren (APA, 2013). De dysforie die TGD personen kunnen ervaren kan leiden tot diepgaande fysieke en emotionele problemen doordat er bepaalde verwachtingen worden opgelegd door het dominante sociocultureel script. Deze verwachtingen stellen dat mannen zich moeten identificeren als man en zich typisch mannelijk voordoen in uiterlijk, gedrag en persoonlijkheid; terwijl men als vrouw verwacht wordt zich typisch vrouwelijk voor te doen (Bockting, 2019). Vrouwen moeten gevoelig, zorgend en zachtaardig zijn, maar moeten tegelijkertijd aantrekkelijk zijn en het liefst van al zich meer op de achtergrond houden. Mannen moeten assertief en fysiek sterk zijn en zo weinig mogelijk emoties tonen.

Wanneer men bij de geboorte (of vaak voor de geboorte) het geslacht krijgt toegewezen gebaseerd op de genitalieën, krijgt men eigenlijk al een beeld voorgeschoteld van hoe men hoort te zijn en hoe men zich hoort te gedragen. Wanneer men niet even makkelijk binnen dit beeld past (of zich hier niet mee wil identificeren), kan dit voor last zorgen. Bockting et al. (2019) leggen dit als volgt uit: gendervariatie op zich is niet pathologisch, maar door stigma's en discriminatie vanwege hun non-conformiteit rond genderidentiteit en genderexpressie kan dit last met zich mee brengen. In andere woorden bestaat er een bepaalde druk voor TGD personen om te conformeren naar het typische binaire geslachtsmodel, waardoor het gevoel van anders te zijn versterkt wordt en last met zich brengt.

Onze Westerse maatschappij hecht veel belang aan het geslacht, en specifiek: de genitalieën. Denk bijvoorbeeld aan de traditie van een 'gender reveal'. Hierbij wordt bij zwangere koppels het geslacht van de baby(s) bekendgemaakt; typisch in een feestelijke sfeer. De kleur tijdens de bekendmaking laat ons weten of de dokter bij de foetus een vagina of een penis heeft vastgesteld. Het is roze als het een meisje is (als er een vagina aanwezig is) en blauw voor een jongen (als er een penis aanwezig is). Dit toont ons hoe sterk de maatschappij vasthoudt aan dat binaire denken. Binnen de gendergerelateerde zorg merken seksuologen dat mensen die een transitie wensen te doorlopen, zich vaak vasthouden aan de uitgesproken stereotype kenmerken van het gewenste geslacht in het begin van deze transitie. Met de tijd wordt hier minder aan vastgehouden doordat men een individuele invulling geeft. Men geeft een eigen interpretatie aan wat het betekent om man of vrouw te zijn, of stapt hier zelfs van af door zich binnen geen enkele term te identificeren.

Het is belangrijk op te merken dat niet alle TGD personen genderdysforie of last zullen ervaren, dat dit geuit kan worden op verschillende manieren en kan verschillen qua situatie. Er bestaat het stereotype idee dat iedere transpersoon dysforie ervaart rond zowel het eigen lichaam als de genitaliën. Dit idee bestaat voornamelijk in onze Westerse maatschappij, die stelt dat als je man/vrouw wilt zijn, dan kan je niet tevreden zijn met het hebben van vagina/penis (Anzani et al., 2023). Later gaan we meer in op enkele mythes en stereotypen die er bestaan rond TGD personen.

Transitie

Mensen die genderdysforie ervaren of die een grote wens hebben om te behoren tot het andere (niet aangeboren) geslacht, kunnen een transitietraject starten. Een transitie is een verandering op maat. Dit is telkens een zeer persoonlijk proces die voor elke persoon anders is zonder vast verloop of uitkomst. Vaak leeft het idee dat een transitie volgens een bepaald stramien verloopt, maar het moet eerder gezien

worden als een verzameling van opties waaruit de persoon zaken haalt waar die op dat moment nood aan heeft. Een transitie kan opgesplitst worden in een sociale en een medische transitie.

Onder een sociale transitie verstaan we het 'coming-out' proces. Dit gaat over de omgeving inlichten van de genderidentiteit. Hiernaast is er ook de verandering in genderexpressie, waar men het uiterlijk meer aanpast in dat van het gewenste gender. Ook het juridisch veranderen van naam en geboortegeslacht met de verandering in aanspreekvorm horen hier onder.

De medische opties die transmannen kunnen kiezen zijn: fertiliteitspreservatie van eicellen, logopedie en stemtraining, hormonale therapie (toedienen van testosteron), ovariëctomie en hysterectomie (verwijderen van de baarmoeder, baarmoederhals, de eierstokken en eileiders), mammectomie (het verwijderen van het borstweefsel) en chirurgie aan de genitale zone.

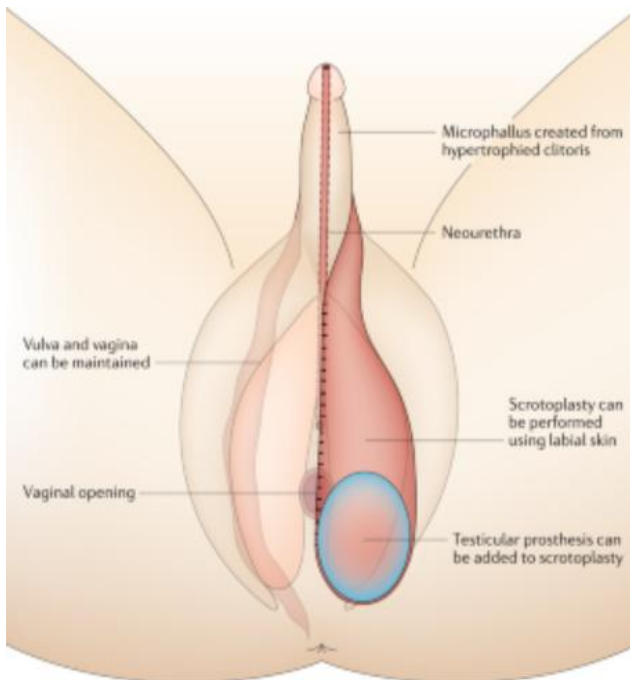
De hormoonbehandeling bij transmannen bestaat (voornamelijk) uit het toedienen van testosteron, meestal door testosteronpreparaten die om de 2 à 3 weken in de spier geïnjecteerd worden. Een andere optie is een langwerkende, inspuitsbare vorm van testosteron die met 4 injecties per jaar toegediend worden. Deze testosteronbehandeling is mogelijk vanaf 16 jaar en legt bij de meesten de menstruatie stil. Als dit niet gebeurt kunnen progestagenen gebruikt worden, dit in de vorm van een prikpil of de minipil zonder stopweek. Na 3 à 4 maanden testosteron krijgen (de meeste) transmannen een onomkeerbare mannelijk lage stem. Moest dit niet voldoende zijn kan men bij een logopediste of door een operatie geholpen worden. Hiernaast treden er enkele lichamelijke veranderingen op, zoals: een verandering in vetverdeling, huid die vettiger wordt met (soms) meer acne, baardgroei en lichaamsbeharing. Hiernaast kan men in het gedrag prikkelbaarder overkomen. De snelheid van deze veranderingen en de mate waarin er bepaalde kenmerken verschijnen verschilt van persoon tot persoon (T'Sjoen et al., 2019).

Bij genitale chirurgie wordt er medisch een penis geconstrueerd. Hiervoor bestaan 2 technieken: falloplastie en metadoioplastie. Door hormoongebruik (met name inname van testosteron) is de clitoris gegroeid en kan deze gegroeide clitoris gebruikt worden om een (kleine) penis te creëren. Bij een metadoioplastie (zie fig. 1) wordt de clitoris hoger geplaatst en de plasbuis eventueel verlengd tot op de tip van de clitoris. In een tweede fase kunnen er implantaten geplaatst worden in het medisch geconstrueerde scrotum. Gezien de beperkte grootte van de penis is penetratie niet mogelijk. De persoon behoudt wel dezelfde orgasmecapaciteit als voorheen. Er is eveneens een kleinere kans op complicaties in vergelijking met de falloplastie. Bij een falloplastie (zie fig. 2) wordt met het weefsel van de

voorarm of dijbeen een penis geconstrueerd. Een jaar na deze ingreep kan er een erectieprothese geplaatst worden waardoor penetratie eventueel mogelijk wordt. Er is ook de mogelijkheid tot het plaatsen van teelbalimplantaten in het scrotum. Bij een ingreep zoals falloplastie ligt de complicatieratio een heel stuk hoger.

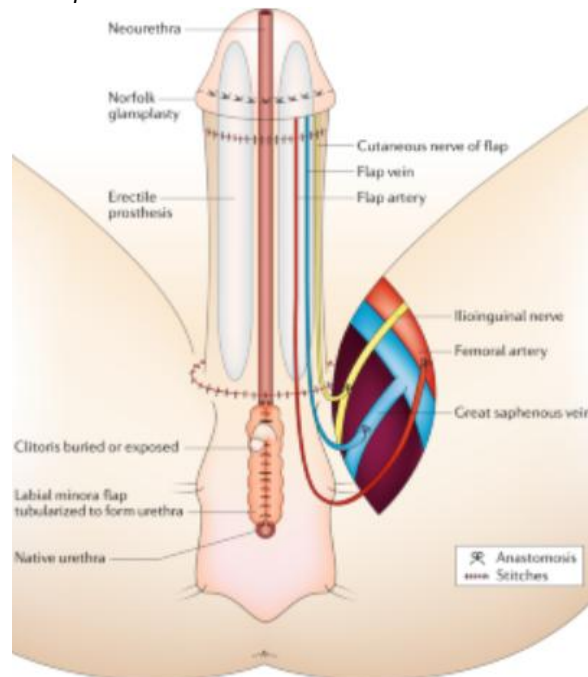
Figuur 1

Metadoioplastie

Figuur 2

Falloplastie

Referentie: Holmberg, M., Arver, S. & Dhejne, C. Supporting sexuality and improving sexual function in transgender persons. *Nat Rev Urol* **16**, 121–139 (2019). <https://doi.org/10.1038/s41585-018-0108-8>

Transgenderzorg in Vlaanderen

In Vlaanderen kunnen mensen met vragen rond gender onder andere terecht bij het Transgender Infopunt (TIP), zowel online als op de fysieke locatie in het Universitair Ziekenhuis te Gent. Het Transgender Infopunt ontwikkelde een zorgbrochure (<https://www.transgenderinfo.be/sites/default/files/2022-10/Zorgbrochure-januari-2022.pdf>) om een overzicht te bieden van hoe iemand een zorgtraject in het kader van gendertransitie kan starten en wat de mogelijke (inclusief medische) opties voor transgenderzorg zijn in Vlaanderen. Deze geeft duidelijkheid over de verwachtingen van een (transitie)proces, wat/wie er allemaal bij komt kijken en hoe men van start kan gaan. Ook wordt er informatie gegeven over de sociale opties, medische opties en de begeleiding die bij een transitie (kunnen) komen kijken.

Een medisch traject kan afgelegd worden bij een multidisciplinair genderteam of men kan een eigen traject samenstellen met perifere hulpverleners, bijvoorbeeld hulpverleners die niet binnen hetzelfde genderteam of ziekenhuis werken. Het genderteam in het centrum voor Seksuologie en Gender in het UZ Gent was de eerste van zijn soort; ondertussen heeft het een groei gekend en zijn er verschillende

genderteams over heel Vlaanderen. Zo zijn er teams in Genk, Kortrijk, Sint-Niklaas, Leuven en in Antwerpen.

Bij de opstart van een traject krijgt men psychische ondersteuning die tijdens de intake en kennismaking peilt naar de specifieke hulpvraag, maar later ook eventuele zorgen en verwachtingen in kaart brengt. Dit gebeurt telkens stapsgewijs en wordt zeer individueel benaderd. Ook de duurtijd van de ondersteuning kan verschillen. De psychische hulpverlener helpt ook om een realistisch beeld te krijgen van eventuele medische stappen, dus ook de mogelijke complicaties en gevolgen. Opvolging tijdens het hele transitieproces en erna is mogelijk; want ook na het afronden van een medisch transitietraject is vaak nog nood aan psychologische ondersteuning. Vaak zijn er ook veel vragen rond seksualiteitsbeleving, bijvoorbeeld het seksueel ontdekken van het nieuwe genitaal. Chirurgische ingrepen zijn in Vlaanderen pas mogelijk vanaf 18 jaar en na 1 jaar genderaffirmerende hormoontherapie. Een mammectomie (verwijderen van het borstklieerweefsel) is de uitzondering, deze kan plaatsvinden vanaf 17 jaar.

De World Professional Association of Transgender Health (WPATH) ontwikkelde de Standards of Care for the Health of Transgender and Gender Diverse People, intussen versie 8 (SOC8). Deze SOC-8 richtlijnen zijn bedoeld om flexibel tegemoet te komen aan de uiteenlopende zorgbehoeften en situaties van TGD mensen wereldwijd. Ze bieden vaste normen voor optimale begeleiding bij de behandeling van mensen die genderincongruentie ervaren. Hun doel is om veilige en doeltreffende zorg aan te bieden die zorgen voor een blijvend, persoonlijk comfort met de geleefde genderidentiteit. Dit zou op zijn beurt de fysieke gezondheid, het psychologisch welbevinden en zelfrealisatie bij TGD personen bevorderen (Coleman et al., 2022). Deze richtlijnen worden ten sterkste aangeraden om op te volgen voor iedere discipline die werkzaam is in de transgenderzorg. Ook het genderteam binnen het UZ Gent houdt rekening met deze richtlijnen.

Beslissingsproces genitale chirurgie bij transmannen

Genitale chirurgie wordt nog regelmatig gezien als een evidentie in een transitie en een voorwaarde voor seksueel plezier (Kerckhof et al., 2022); toch blijft de beslissing voor genitale chirurgie sterk variëren van persoon tot persoon en het is niet noodzakelijk om een transitie te doorlopen. Doordat er geen eenduidig proces bestaat, gaan we eerder spreken van een beslissingsboom waar men vele richtingen uit kan en hierbij rekeninghoudend met de specifieke wens(en) van de persoon. Op de website van GenderAid (<https://genderaid.org/nl>) vinden we informatie over het keuzeprocess binnen genitale chirurgie en kan men de verschillende behandelopties vergelijken. Hiernaast kan men met de interactieve voorkeurswijzer zien welke behandeloptie het best past bij de specifieke wens(en). De GenderAid bestaat dus uit 3 stappen: (1) informatie, (2) Vergelijker en (3) Voorkeurswijzer.

Bij stap 1 vindt men een overzicht van de informatie over masculiniserende (vermannelijking) genitale chirurgie. Hierdoor krijgt men een volledig beeld van de verschillende behandelopties en het proces eromheen.

Bij stap 2 kan men de verschillende behandelopties vergelijken met elkaar door de voor- en nadelen in kaart te brengen. De behandelopties die men vergelijkt zijn: (nog) geen operatie, metadoioplastie met en zonder verlenging plasbuis en falloplastie met en zonder verlenging plasbuis. Deze worden vergeleken op enkele relevante gebieden: fertiliteit, voorbereiding, uiterlijk genitaal, dagelijks leven, seksualiteit en operatie.

Stap 3 is de voorkeurswijzer die bestaat uit 14 vragen. Daar kan men aangeven welke eigenschappen men belangrijk vindt. Vervolgens geeft de voorkeurswijzer aan hoe deze eigenschappen passen bij de verschillende behandelopties. Het doel van de voorkeurswijzer is om voor de persoon een overzicht te creëren van eigenschappen die men belangrijk vindt. Deze is niet bindend en de eigenschappen die men op dit moment belangrijk vindt kunnen steeds veranderen in de toekomst (<https://genderaid.org/nl>).

Seksualiteitsbeleving transmannen

Zoals eerder aangehaald blijft het onderwerp van seksualiteitsbeleving bij volwassen TGD personen ernstig onderbelicht in wetenschappelijk onderzoek. Eerder onderzoek rond de seksualiteitsbeleving van TGD personen legden de focus eerder op het genitale gevoel na een operatie; bij transmannen wordt het fallische gevoel na een metadoioplastie of falloplastie en de mogelijkheid tot orgasmebeleving bekeken.

Volgens Bradford & Spencer (2020) rapporteren deelnemers in hun onderzoek een toename van seksueel genot na een geslachtsoperatie, evenals een toename van de seksuele opwinding en interesse. Echter werd er een verschil vastgesteld in het type genitale chirurgie dat werd uitgevoerd. Zo rapporteerden TGD personen die metadoioplastie hadden ondergaan, consistentere tevredenheid over het postoperatieve seksuele functioneren in vergelijking met degenen die falloplastie hadden laten uitvoeren (zie Figuur 1 & Figuur 2). Volgens de onderzoekers was dit te wijten aan inconsistenties in het fallische gevoel na falloplastie (Bradford & Spencer, 2020). Het verschil in het fallische gevoel tussen de twee kan te wijten zijn aan het gebruik van het eigen genitale weefsel bij metadoioplastie; hierbij groeit de clitoris door het innemen van testosteron en behoudt men de eerdere orgasmecapaciteit. Penetreren is hier niet mogelijk door de grootte van de penis (vaak beneden gemiddeld). Bij falloplastie wordt er een penis geconstrueerd met donorhuid (vaak van de eigen voorarm of dijbeen). Het fallische gevoel is beperkter doordat de clitoris onderhuids ligt; men behoudt wel dezelfde orgasmecapaciteit als ervoor doordat de clitoris stimuleerbaar

blijft. Bij beide kan men gebruik maken van hulpmiddelen om te penetreren, zoals een penisprothese of dildo bij metadoioplastie en een erectieprothese bij falloplastie. Niet enkel het genitaal kan een effect hebben op de seksualiteitsbeleving, maar ook de hormoonbehandeling bij transmannen. Het toedienen van testosteron kan vaginale droogte veroorzaken, wat natuurlijk een extra last met zich kan meebrengen als men kiest om het oorspronkelijk genitaal te behouden (of als er nog geen sprake is van een operatie). Er zijn dus meerdere factoren binnen een transitie die een effect kunnen hebben op het seksuele leven en het seksueel plezier van transmannen.

Eerder onderzoek bij TGD personen faalde om seksueel plezier te betrekken en wanneer dit wel onderzocht werd, werd het seksueel plezier gereduceerd tot het vermogen om een orgasme te krijgen (Bradford & Spencer, 2020). Het vermogen om een orgasme te krijgen zegt natuurlijk niet alles over seksueel plezier. Ook andere psychologische, biologische en/of relationele aspecten spelen een rol. Het 'eigen' maken van het genitaal en deze leren gebruiken binnen een seksuele interactie op een prettige manier zijn belangrijke uitdagingen na een genitale chirurgie, vaak zoekend en in samenspraak met de (eventuele) partner(s) (<https://genderaid.org/nl>).

Mythes en stereotypen

Zoals we eerder zagen is er een verhoogde zichtbaarheid in de media en pornografie van TGD mensen wat aanleiding kan geven voor mythes en stereotypen, zeker rond seksualiteit. Positieve beelden zijn hierin belangrijk en kunnen normaliserend werken, maar zijn nog weinig aanwezig in de media en pornografie. TGD personen ervaren helaas nog veel stigma en discriminatie in de maatschappij vanwege hun non-conformiteit rond genderidentiteit en genderexpressie (Bockting et al., 2019). Volgens de onderzoekers Link en Phelan (2001) is stigma een proces van labeling, stereotypering, scheiding, statusverlies en discriminatie waarbij discriminatie vaak het zichtbare gevolg van stigma is. Mythes en stereotypen over TGD personen hangen hier dus onlosmakelijk mee samen en kunnen een grote impact hebben op de persoon zelf, maar ook op de interpersoonlijke relaties van transpersonen. Onderzoekers Anzani et al. (2023) poogden via hun onderzoek bestaande seksuele stereotypen over de sekslevens van TGD personen aan het licht te brengen. De hoofdvraag was gericht naar deelnemende transpersonen en luidde als volgt: 'bestaan er stereotypen over de levens van transpersonen waarvan je denkt dat ze niet correct zijn?'. Vanuit deze vraag werden er vier categorieën geïdentificeerd in de antwoorden van de deelnemers.

De eerste categorie draaide rond deviante seksuele stereotypen waar hyperseksualiteit, kinky seks, sekswerk, fetisj, misleiding in seksuele situaties en seksueel pathologisch gedrag op de voorgrond stond. Hier ging het vooral over stereotypen rond transvrouwen, terwijl transmannen werden gezien als minder seksueel actief.

Als tweede categorie werd er het stigma gevonden dat transseksualiteit gekenmerkt is door ongemak. Dit is het idee dat transpersonen sowieso onbehagen en ongemak ervaren omtrent hun seksualiteit en dus seksueel niet actief zijn of zich oncomfortabel voelen in hun lichaam. Ook worden transpersonen vaak gezien als onaantrekkelijk en hun partners pathologisch of fetisjist.

Als derde categorie werd er niet enkel gefocust op stereotypen over transpersonen, maar ook stereotypen gebaseerd op gender. Doordat de seksuele scripts (meer hierover later) zijn gebaseerd op de heteronormatieve norm ('penis-in-vagina seks'), wordt er van uitgegaan dat transpersonen seksuele interacties willen zoals in het heteronormatieve script. Hiernaast zijn de stereotypen soms ook nog gebaseerd op het geboren geslacht van de transpersoon of het idee dat transpersonen seks willen hebben op basis van de genitaliën die er zijn.

Als vierde en laatste categorie werd er een afwezigheid van stereotypen gevonden, dus toch enkele participanten die geen kennis hadden van seksuele stereotypen rond TGD personen (Anzani et al., 2023).

Naast seksuele stereotypen bestaan er ook mythes. Kerckhof et al. (2022) beschreven enkele mythes die geassocieerd werden met het seksuele leven van transpersonen.

De eerste mythe stelt dat een transpersoon zonder genitale chirurgie geen seksueel plezier kan ervaren. Gebaseerd op de data van de ENIGI-studie werd er gevonden dat personen die genitale chirurgie achter de rug hadden en personen die medische stappen hadden gezet, maar op dat moment (nog) geen genitale operaties hadden ondergaan, evenveel plezier rapporteren. Dit is gelijkend bij zowel transvrouwen als transmannen (Kerckhof et al., 2022). Volgens de onderzoekers Bradford & Spencer (2020) rapporteren transpersonen een toename van seksueel genot na een geslachtsoperatie, maar al bij al bestaat er veel variabiliteit in de scores. Een mogelijke hypothese kan zijn dat de wens tot genitale chirurgie sterk verschilt van persoon tot persoon en dat seksueel plezier afhangt van meerdere variabelen, naast fysieke, die moeilijk te kwantificeren zijn.

Een tweede mythe stelt dat transmannen er niet van houden om vaginaal gepenetreerd te worden, met het idee dat dit dysforie zou veroorzaken. Het ervaren van genitale dysforie kan een belangrijke motivatie zijn om aanraking te vermijden. Een andere reden kan zijn dat dit niet van toepassing is; bijvoorbeeld wanneer men geen seksueel actief leven heeft en/of geen seksuele partner heeft met een penis (Kerckhof et al., 2022). Ook kan het zijn dat de persoon helemaal geen last ondervindt bij vaginale penetratie en geen last heeft van dysforie. Dit is terug verschillend van persoon tot persoon en valt telkens individueel te bekijken. We kunnen bij deze mythe de link maken met een andere mythe die stelt dat heteromannen er

niet van houden om anaal gepenetreerd te worden (of homoseksueel zouden zijn moesten ze dit wel prettig vinden). Er heerst namelijk een taboesfeer rond anale penetratie bij heteromannen waarbij men de link maakt met homoseksualiteit. Zo heerst er dus ook een taboesfeer rond transmannen en vaginale penetratie.

Seksuele scripts

Seksuele scripts zijn bepaalde scenario's waar we ons aan vasthouden tijdens seksuele interacties; in andere woorden een bepaald vast verloop of vaste verwachtingen. Een seksueel script dat voor veel mensen geldt is het vaste stramien van kussen en strelen vooraleer men iets anders doet binnen een seksuele interactie. Een ander voorbeeld is een koppel met jonge kinderen die allebei voltijds werken waardoor ze waarschijnlijk minder vaak sporadisch seks hebben. Een onderdeel van hun seksueel script kan dan zijn dat ze op zondag hier tijd voor maken nadat de kinderen naar bed zijn gegaan (of op een ander vast moment in de week).

Seks is een interactie die diep gegrond zit in gendernormen, verwachtingen en scripts die vooral fallocentrisch en heteronormatief van aard zijn (Harvey et al., 2023; Van Lunsen & Laan, 2023). Fallocentrisch wilt zeggen dat het sterk gericht is op de penis (wanneer deze aanwezig is) en gericht op het orgasme van de partner met een penis. Heteronormatief betekent dat we nog vaak denken dat er zowel een penis en een vagina nodig is om seks te kunnen hebben. Het heteronormatieve beeld van seksualiteit ('penis-in-vagina seks') is nog erg dominant in ons denken en ingebed in onze cultuur en socialisatieprocessen; het heeft een invloed op de manier waarop we naar seks kijken en hoe we seks beleven (Kerckhof et al., 2022; Harvey et al., 2023). Zo denkt men nog steeds dat de man een penis zou moeten nodig hebben om een vrouw te kunnen bevredigen (Kerckhof et al., 2022). De onderzoekers Harvey et al., 2023 stelden dat heteroseksualiteit vaak de maatstaf is waarmee seksuele interacties vergeleken worden, ook bij TGD personen. Binnen hun onderzoek beoordeelden de respondenten de mogelijkheden van hun seksuele ontmoeting vaak op basis van de geslachtsdelen van hun partner. Zo baseerden de respondenten zich op de presentatie van mannelijkheid en vrouwelijkheid van hun seksuele partner en gingen ze vervolgens een eerder onderdanige rol opnemen bij een mannelijk presenterende partner versus een eerder dominante rol bij een vrouwelijk presenterende partner. Ook ging men bij de aanwezigheid van een penis vaak uit van penetrerende seks en eindigend na ejaculatie, wat het fallocentrisch script bevestigt. Wanneer zulke scripts minder gemakkelijk beschikbaar zijn, bijvoorbeeld bij TGD personen, is de kans groter dat partners met elkaar in communicatie gaan om rollen en verwachtingen te navigeren (Harvey et al., 2023). Zo wordt er dan meer gepraat tussen de partners en kan er beter genavigeerd worden wat iemand aangenaam of minder aangenaam vindt. Zeker wanneer een partner dysforie ervaart met betrekking tot de genitalieën kan dit helpend zijn.

Online porno

Erotische beelden, zowel subtiel als expliciet, zijn diep doordrenkt in de hedendaagse cultuur. We zien het bijvoorbeeld op sociale media, in reclamespots op TV en in films en series. Seksueel expliciet materiaal bestaat in vele vormen en met de opkomst van smartphones en sociale media heeft dit de afgelopen 20 jaar een verhoogde beschikbaarheid gekend (Hoagland & Grubbs, 2021). Porno is een entertainmentmedium ontworpen om de kijker seksueel te prikkelen. Wij gaan het hebben over online porno, specifiek over porno video's die gratis of betalend te vinden zijn via het internet. Er bestaan momenteel een veelheid aan beschikbare websites die online porno aanbieden met elk zijn populariteit. Enkele populaire zijn xVideos, Pornhub en xHamster. Deze populariteit blijkt ook in België aanwezig te zijn, met in 2022 België in de top 20 landen met het meest dagelijkse bezoeken op Pornhub (<https://www.pornhub.com/insights/2022-year-in-review>). Er bestaan een veelheid aan redenen om porno te kijken, met als grootste reden seksueel opgewonden te raken. Hiernaast kan porno ook gebruikt worden als informatiebron over seks en relaties, of puur uit nieuwsgierigheid of verveling. Porno vervult een veelheid aan rollen en later gaan we zien hoe dit binnen een therapeutische setting kan ingezet worden.

Het produceren van porno brengt enkele ethische vragen met zich mee. Hoe weten we of een persoon die gefilmd wordt hiermee heeft ingestemd? Hoe weten we zeker dat de acteurs en actrices volwassen zijn? Hoe kunnen we er zeker van zijn dat de omstandigheden waarin wordt gefilmd niet onder dwang tot stand zijn gekomen? Zouden er verplichte gezondheidscontroles moeten komen en moeten acteurs condooms dragen? (Knack, 2021). Door al deze vragen is er een onderscheid gekomen binnen het 'type' online porno. Zo maken we een onderscheid tussen 'mainstream' porno en (meer) 'ethische' porno. Er zijn geen duidelijke kenmerken die het ene onderscheidt van het andere. Pavanello Decaro et al. (2023) hebben een onderzoek uitgevoerd bij TGD mensen hoe deze als consumenten van pornografie staan tegenover de representatie van TGD personen in pornografie. Hier werd er gevonden dat er binnen de mainstream porno veel hetero- en cisnormativiteit bestaat met een stereotiepe mannelijke blik. Dit houdt in dat er een doorgaans fallocentrische, onrealistische en op mannelijk plezier gerichte kijk wordt weergegeven (Pavanello Decaro, 2023).

Een 'type' porno waar wij de focus op willen leggen in deze MP is 'queer', of gender diverse porno. Hierin worden de representaties van de verschillende genderidentiteiten adequaat weergegeven en toont deze de pluraliteit van ervaringen. Hierdoor is identificatie mogelijk doordat niet iedereen een operatie heeft ondergaan of van plan is deze te ondergaan. Binnen de mainstream pornografie lijkt genderidentiteit vaak het meest relevante kenmerk en het transgender zijn wordt nog steeds vaak gebruikt als narratief

hulpmiddel; bijvoorbeeld als plotwending, waardoor dit niet altijd positieve ervaringen met zich meebrengt voor TGD personen. Binnen gender diverse porno daarentegen, is de trans-identiteit van het personage meer casual en minder de focus. Hiernaast wordt het ook ervaren door TGD personen als minder objectiverend, minder gericht op geslachtsdelen en meer respectvol en validerend voor de identiteit van de protagonist(en). Gender diverse pornografie is moeilijker te vinden en omdat het een nicheproduct is, is het mogelijk dat deze niet onmiddellijk beschikbaar is (Pavanello Decaro et al., 2023).

Pro's en cons

Door de stijgende beschikbaarheid en populariteit van porno, is er een bezorgdheid ontstaan over de mogelijks schadelijke effecten van online porno. Deze schadelijke effecten gaan over de impact op het seksueel functioneren. Dit houdt zowel fysiologische aspecten (nl. vermogen om erectie te krijgen en behouden, vermogen om climax te bereiken, maar ook ervaringen met prematuur of uitgestelde ejaculatie en orgasme) alsook psychosociale aspecten (nl. seksuele satisfactie). Zo bestaan er zowel anti-pornografische activisten die stellen dat porno een universele bedreiging vormt voor seksueel functioneren en ook pro-pornografische standpunten die stellen dat pornografie nooit seksuele disfuncties veroorzaken (Hoagland & Grubbs, 2021). Onderzoekers Hoagland & Grubbs (2021) hebben de huidige stand van de empirische literatuur doorzocht en stellen dat de effecten van pornografie gevarieerd zijn en sterk worden beïnvloed door de context van het gebruik. Over het algemeen stellen de onderzoekers dat de relaties tussen pornografisch gebruik en seksueel functioneren complex is en worden gemodereerd door variabelen zoals religie, geslacht, seksuele geaardheid, morele overtuigingen en relatiestatus. Pornografie kunnen we dus niet beschrijven als universeel goed of slecht voor de uitkomsten van seksueel functioneren (Hoagland & Grubbs, 2021).

Transgender & porno

Volgens Pornhub is de zoekterm 'trans' met 10 plaatsen verhoogd en 'transgender' is de 6de meest populaire categorie in 2023. Dezelfde categorie staat ook in de top 10 bij zowel mannen als vrouwen (www.pornhub.com/insights/2023-year-in-review). Hiertegenover staand blijft de representatie van TGD personen gebrekkig en wanneer ze wel vertegenwoordigd worden, wordt hun identiteit vaak ontkracht en wordt hun aanwezigheid geobjectiveerd. (Pavanello Decaro et al., 2023). Ook is er een stereotiepe representatie van TGD personen binnen stereotiepe verhalen. Dit zou een gevaarlijk effect kunnen hebben omdat het de normativiteit van deze stereotypen in stand houdt en een impact heeft op de ervaringen van TGD personen in het echte leven. Vaak is de representatie in mainstream porno objectiverend, fetisjiserend en vernederend tegenover transgenders en ingekaderd in een mannelijk blikperspectief volgens onderzoekers Pavanello Decaro et al. (2023).

Ervaring met porno

Hoewel we kunnen aantonen dat termen zoals 'trans' en 'transgender' populair zijn binnen pornografie, blijkt dat de voorkeuren en ervaringen van TGD personen als consumenten van porno en hun meningen over de representatie van TGD personen in seksueel expliciete media nog niet onderzocht is geweest. De studie van Pavanello Decaro et al. (2023) wou hier het gat dichtend rond bestaande literatuur betreffende pornogebruik door TGD personen en is de eerste die de focus legt op persoonlijke ervaringen van TGD personen bij het kijken van trans en queer pornografie, specifiek binnen de mainstream porno. Hieronder lichtten we de voornaamste bevindingen toe.

Positieve gevoelens

Er zijn enkele aangename sensaties geassocieerd met het kijken van trans en queer pornografie binnen de mainstream pornografie die werden gevonden binnen het onderzoek van Pavanello Decaro et al. (2023). Zo ontstaat er een spiegeleffect; het zien van anderen die seks hebben met een gelijkaardig lichaam als dat van de kijker heeft een plezierig effect. Hiernaast geeft het ook een normaliserend effect dat depathologiserend werkt. Ook zet het aan tot ontdekking van het eigen lichaam door het te vergelijken met andere lichamen (of hoe het eigen lichaam er zou kunnen uit zien). Als laatste kan het plezier opwekken. Hieronder verstaan we opwinding, verlangen en een gevoel van aantrekkelijkheid (Pavanello Decaro et al., 2023).

Negatieve gevoelens

Ook zijn er enkele negatieve sensaties geassocieerd bij TGD personen met het kijken van trans en queer pornografie binnen de mainstream pornografie. Hier vonden de onderzoekers dat er gesproken werd over hoe de identiteit niet erkend wordt. Dit kwam enerzijds door onjuiste voornaamwoorden of aanstootgevende termen in titels en dialogen. Ook kwamen er gevoelens van fetisjisering en objectivering naar boven waar trans en queer personen behandeld werden als objecten of gereduceerd werden naar hun lichaamsdelen. Ook werden ze afgeschilderd als objecten van seksueel verlangen. Het kijken van pornografisch materiaal met TGD personen in de hoofdrol kan hiernaast ook zorgen voor dysforie-triggers; dit door het zien van de genitaliën en de sekserollen. In porno zijn er vaak vaste geslachtsrollen die voornamelijk gefixeerd zijn op de geslachtsdelen. Zo worden transmannen gepenetreerd en in een ontvankelijke rol geportretteerd.

Inzetten van porno/erotisch materiaal tijdens sekstherapeutische processen

Volgens Darnell (2015) kan het gebruik van seksueel expliciet materiaal in een therapeutische setting kansen creëren voor cliënten om seks en de daarmee samenhangende emoties in de klinische setting te brengen en deze te herkaderen. Hiernaast kan het discussies op gang brengen over taboes, ongemakkelijke

emoties of de schaamte rond seks verzachten (Darnell, 2015).

Onze hypothese is dat trans en gender diverse pornografie, buiten de mainstream pornografie, potentieel een sekstherapeutische rol kan vervullen bij volwassen TGD personen in het beslissingsproces rond genitale chirurgie. Pornografisch materiaal zou kunnen dienen als een bevestigend en educatief instrument dat bijdraagt aan de representatie en normalisering van de TGD seksualiteit. Hiernaast kan het TGD individuen helpen meer te weten te komen over hun seksuele voorkeuren en verlangens, maar het kan ook de diversiteit in lichamen en technieken benadrukken (Darnell, 2015; Pavanello Decaro et al., 2023). Zo geeft Kerckhof et al. (2022) een voorbeeld van transmannen die via het internet gemakkelijker in contact komen met beelden (bv. in de pornografie) van transmannen zonder genitale chirurgie die plezier ervaren met een vagina (Kerckhof et al., 2022).

Toch blijft het belangrijk op te merken dat porno zowel negatieve als positieve effecten kan hebben op TGD personen binnen therapie. Negatief in de zin van de negatieve representatie en de impact op het zelfbeeld. Positief in de zin dat het een bron van informatie kan zijn voor TGD personen (Darnell, 2015; Pavanello Decaro, 2023).

Situering onderzoek

Het onderwerp van seksualiteitsbeleving bij volwassen transgender en gender diverse personen is ernstig onderbelicht in de wetenschappelijke literatuur. In de gesprekken binnen de transitie- gerelateerde zorg merken genderpsychologen veel zorgen rond het toekomstige relationele en seksuele leven tijdens en na een sociaal en/of medisch transitieproces. Een transitieproces betreft een bredere zoektocht naar de eigen identiteit, en dit niet alleen op relationeel, maar eveneens op seksueel vlak. TGD personen zijn vaak protagonisten in seksueel expliciet materiaal, maar hun ervaringen met en noden op vlak van gender divers materiaal zijn zelden geëxploreerd. Onderzoek toont dat trans en gender diverse (TGD) personen vaak protagonisten zijn in seksueel expliciet materiaal, maar veel hetero- en cisnormativiteit ervaren in de afgebeelde seksuele scripts (Pavanello Decaro et al, 2023). TGD personen rapporteren dat veel mainstream pornografie een erg fallocentrisch en weinig divers beeld biedt, dat sterk focust op mannelijk seksueel plezier. Trans en gender diverse pornografie kan potentieel een sekstherapeutische rol vervullen bij volwassen TGD personen in het beslissingsproces rond genitale chirurgie (Darnell, 2015). Deze MP wenst een focusgroepstudie uit te voeren bij trans mannen die zich in een beslissingsproces rond genitale chirurgie bevinden. Enerzijds wensen we te onderzoeken of beschikbare genderdiverse kanalen voor seksueel expliciet materiaal, hier himeros.tv, een exploratie kunnen bieden aan transmannen, wat potentieel kan bijdragen in het ontwikkelen van een sekspositief zelfbeeld. Anderzijds willen we weten of dit op zijn beurt een effect heeft op het beslissingsproces rond genitale chirurgie.

Methode

Om onze onderzoeksvragen te beantwoorden wordt er gebruik gemaakt van een kwalitatieve onderzoeksmethode en thematische analyse. Doordat het onderzoek rond de seksualiteitsbeleving van transmannen schaars is, trachtten we hier een diepgaand begrip te verwerven door de doelgroep rechtstreeks te bevragen en hun ervaring zo goed mogelijk weer te geven. Kwalitatief onderzoek laat ons toe het perspectief van de participanten te onderzoeken en de interpretaties die ze geven aan bepaalde zaken in kaart te brengen (Hennink et al., 2020). Hierdoor lijkt zowel kwalitatief onderzoek als thematische analyse het best passend.

Participanten

Voor de start van de studie werd deze goedgekeurd door de Commissie voor Medische Ethiek van het Universitair Ziekenhuis Gent (referentienummer: THE-2024-0224). De participanten in deze studie zijn 7 volwassen transmannen (zie Tabel 1) die patiënt of voormalig patiënt zijn binnen het Centrum voor Seksuologie en Gender in het Universitair Ziekenhuis in Gent en zich bevinden binnen een beslissingsproces rond genitale chirurgie. Om zoveel mogelijk deelnemers te bereiken, werd er gekozen om te rekruteren aan de hand van een flyer die zowel online als fysiek gedistribueerd werden. Dit werd via het Transgender Infopunt via Facebook gedaan alsook het Transgender Infopunt in het UZ Gent en het Centrum voor Seksuologie en Gender. De inclusiecriteria van deze studie zijn: 1) meerderjarige AFAB (assigned female at birth), 2) 18 jaar of ouder, 3) min. 1 jaar begeleiding gehad bij het genderteam in het UZ Gent, 4) min. 1 jaar testosterontherapie en 5) mammectomie (borstverwijdering) achter de rug. De inclusiecriteria werden opgesteld met als doel een breed genoeg publiek aan te trekken zonder dit te breed te trekken om voldoende gelijkenissen te hebben tussen de deelnemers. Zo kan er voldoende diversiteit bestaan tussen de deelnemende transmannen alsook ruimte gemaakt worden voor unieke perspectieven en ervaringen. Aan de hand van deze inclusiecriteria probeerden we te garanderen dat de participanten in een beslissingsproces zitten voor genitale chirurgie, maar doordat genitale chirurgie geen exclusiecriteria was, konden we niet garanderen dat elke participant hieraan voldeed. Vier van de zeven participanten namen deel aan de focusgroep en drie van de zeven participanten namen elk apart deel aan een interview.

Om de privacy te garanderen van de deelnemers worden de namen gepseudonimiseerd in de rapportage van de resultaten. Een overzicht van de pseudoniemen en de verdeling vind je hieronder:

Tabel 1

Pseudoniemen deelnemers

Pseudoniem	Focusgroep vs. Individueel interview
------------	--------------------------------------

Alex	Focusgroep
Luca	Focusgroep
Kai	Focusgroep
Jasper	Focusgroep
Victor	Individueel interview
Elias	Individueel interview
Damian	Individueel interview

Materiaal

Er werd op voorhand een online vragenlijst afgenomen om de inclusiecriteria af te toetsen. Dit garandeerde dat elke deelnemer voldeed aan de opgestelde inclusiecriteria. In deze studie werd er gebruik gemaakt van trans en gender divers seksueel expliciet materiaal, met name Himeros.tv. Deze website werd gekozen doordat de makers beweren dat er diversiteit aanwezig is en dat dit leidt tot meer herkenning. Hiernaast willen ze ook focussen op connectie, intimiteit en plezier; vooral in het kader van herkenning in mannenlichamen. Naast de website, werd er een Powerpoint via Google Docs beschikbaar gesteld met een selectie van vijf video's van Himeros.tv. Om data te verzamelen werd er een semi-gestructureerd interview afgenomen om de ervaring met mainstream en trans en gender diverse pornografie alsook het effect ervan op de seksualiteitsbeleving en transitie in kaart te brengen (zie Bijlage 1). Ons doel was om zo veel mogelijk ruimte toe te laten in de antwoorden zodat de deelnemers vrij konden praten over hun ervaring. Hierdoor werd er gekozen voor open-vragen volgens een semi-gestructureerd interview met de mogelijkheid om (deels) af te wijken van vooropgestelde vragen. Dezelfde vragen werden gebruikt tijdens de individuele interviews. De vragen die hun ervaring in kaart bracht rond mainstream en TGD pornografie (hier Himeros.tv) werd geïnspireerd op het onderzoek van Pavanello Decaro et al. (2023).

Procedure

Deelnemers werden zowel online via het Transgender Infopunt op Facebook alsook fysiek in het Centrum voor Seksuologie en Gender in het UZ Gent gecontacteerd met de vraag om deel te nemen aan deze studie aan de hand van een flyer. Deze flyers werden in de wachtzalen gelegd alsook meegegeven aan potentiële deelnemers na consultaties of via mail bij enkele behandelende psychologen en seksuologen. De flyer licht de studie kort toe en lijst de inclusiecriteria op. Geïnteresseerden worden gevraagd te mailen naar de onderzoeker, Blommaert Odamé, die de studie verder zal inleiden en de vragenlijst die peilt naar de inclusiecriteria via mail zal doorsturen naar de deelnemers. Wanneer iemand voldeed aan de inclusiecriteria, werd een geïnformeerde toestemmingsverklaring voor deelname aan het onderzoek

doorgestuurd. Deze vraagt expliciet toestemming en benadrukt dat de deelname aan het onderzoek volledig vrijwillig is en ze geen vergoeding krijgen hiervoor. Dit geïnformeerde toestemmingsformulier werd op voorhand gelezen en ondertekend door alle deelnemers. Met de toestemming van de deelnemers werd ook een geluidsopname van zowel de focusgroep, als de individuele online interviews gemaakt.

Om de onderzoeksvragen te gaan beantwoorden hebben we volwassen transmannen die in een transitieproces zitten, trans en gender divers seksueel expliciet materiaal aangeboden om thuis te bekijken. We hebben gebruik gemaakt van de website Himeros.tv en participanten konden het materiaal kosteloos raadplegen met een link die voorzien werd door de onderzoekers. Vanwege de bezorgdheid dat deze link misschien niet voor elke deelnemer ging werken, werd er hiernaast een Powerpoint via Google Docs beschikbaar gesteld met enkele video's van Himeros.tv. We hebben expliciet toestemming gevraagd aan de oprichter van Himeros.tv, Davey Wavey, om de website te mogen gebruiken voor ons onderzoek en hebben via mail schriftelijke toestemming gekregen. Nadat we hen het materiaal hebben laten bekijken, organiseerden we een focusgroep die de participanten samen bracht en waarbij de open vragen van het semi-gestructureerd interview werden gesteld (zie Bijlage 1). Een focusgroep is een vorm van kwalitatief onderzoek die mensen in groep laat nadenken over een bepaald thema en waarin ze met elkaar in interactie kunnen gaan (Hennink, M., Hutter, I., & Bailey, A., 2020). De focusgroep met 4 deelnemers ging door in een rustige ruimte in het Centrum voor Seksuologie en Gender in het UZ Gent en werd begeleid door onderzoeker Blommaert Odamé en psycholoog/seksuoloog Carron Steven. Doordat ons doel was om een minimum aan 5 participanten te hebben, werd er beslist om apart 3 individuele interviews af te nemen die online via Microsoft Teams zijn doorgegaan met dezelfde onderzoeker, Blommaert Odamé. Hierbij werden dezelfde open vragen gesteld als bij de focusgroep.

Data-analyse

Thematische analyse

Na het afnemen van zowel de focusgroep als de interviews werden de audio opnames getranscribeerd waarbij identificeerbare informatie direct werd gepseudonimiseerd. Omdat we gebruik maken van kwalitatieve data, werd deze data geanalyseerd volgens een thematische analyse door één vaste onderzoeker: Blommaert Odamé. Deze manier van analyseren kan ons belangrijke thema's identificeren in het spreken van de participanten waardoor er dicht bij de ervaring van de deelnemers gebleven wordt in plaats van een bestaande theorie of idee (Meganck & Dewaele, 2019). De interviews en de focusgroep werden samengenomen in hetzelfde codeerproces waardoor ze konden gecombineerd worden. De thema's werden geïdentificeerd door terugkerende patronen in het spreken van de participanten samen te nemen; dit was in de vorm van digitale codes via het programma MAXQDA.

Er werd gebruik gemaakt van zes stappen binnen thematische analyse, zoals omschreven door onderzoekers Braun en Clarke (2006):

1. Data leren kennen: door het transcriptieproces werd ik gekend met de data. Hiernaast heb ik de data twee keer overlopen om mijzelf te onderdompelen.
2. Data coderen: de data werd in verschillende fases gecodeerd waarbij er aanvankelijk codes werd gemaakt die zo dicht mogelijk aansluiten bij de ruwe data van de participanten en al werden opgedeeld in verschillende kleurcodes. Deze kleurcodes waren intuïtief opgedeeld in het begin van de codeerfase met codes die thematisch leken samen te hangen. Hierna werden deze codes samengevoegd of verder opgedeeld in verschillende codes.
3. Codes groeperen onder thema's: codes die op elkaar leken of vaker terugkeerden werden onder éénzelfde kleurcode of thema geplaatst.
4. Thema's ordenen en definiëren: de thema's die gevonden werden, werden hier geanalyseerd en vergeleken met elkaar om een duidelijk onderscheid te kunnen maken tussen de thema's.
5. Verder verfijnen van thema's: thema's kregen officiële namen en werden in een thematische map gestoken om een visueel overzicht te verkrijgen (zie Figuur 3).
6. Thema's uitschrijven: zie Resultaten voor de uitgeschreven thema's die geïdentificeerd werden.

Kwaliteitscontrole

Als onderzoeker heeft men een bepaalde verantwoordelijkheid om transparant te werk te gaan in het proces van kwalitatief onderzoek. Dit houdt ook in dat men als onderzoeker gaat nadenken hoe de eigen culturele en persoonlijke geschiedenis een effect kan hebben op dit gehele proces van dataverzameling en analyse (Meganck & Dewaele, 2019). Wat volgt is dus een kritische kijk op mijn eigen houding en subjectiviteit als onderzoeker, Blommaert Odamé. In deze studie werd de data verzameld en geanalyseerd door mijzelf, een jonge, blanke, Belgische, cisgender vrouw die een masterstudente is in de Klinische Psychologie, uit een middenklasse gezin afkomstig is en voor de eerste keer dit soort onderzoek doet. Het feit dat een Nederlands-sprekende psychologie studente de studie op zich neemt werd op voorhand gecommuniceerd via de flyer waardoor haar positie werd benadrukt naar de participanten toe. Tijdens het afnemen van de focusgroep en de individuele interviews kon het feit dat de onderzoeker een cisvrouw is met een vrouwelijke genderexpressie ervoor gezorgd hebben dat ze zich minder comfortabel voelde om hun eigen ervaringen te delen. Dit omdat elke deelnemer een transman was met een mannelijke genderexpressie. Ook het analyseren van de data kan gekleurd zijn door het feit dat de onderzoeker cis is zonder voorgaande onderzoekservaring en geen persoonlijke kennis of ervaring heeft met transmannen, genderdysforie en transitioneren. Hierdoor kan de data eventueel anders geïnterpreteerd worden dan initieel bedoelt door de participanten.

Om de kwaliteit te garanderen van kwalitatief onderzoek werd er gebruik gemaakt van de kwaliteitscontrole

zoals opgesteld door Lincoln & Guba (1985): betrouwbaarheid en authenticiteit. Zo werd hierboven aan reflexiviteit gedaan wat betekent dat de culturele en persoonlijke geschiedenis van de onderzoeker meegenomen wordt in het gehele proces en hier kritisch over wordt nagedacht. Hiernaast werd er aan triangulatie gedaan, wat betekent dat er specifiek in deze studie meerdere onderzoeksmethoden/databronnen werd gebruikt (Meganck & Dewaele, 2019). Zo werd er een focusgroep georganiseerd, maar ook individuele interviews waardoor de data op twee verschillende manieren benaderd werd. Enerzijds werd tijdens de focusgroep aandacht gegeven aan de interacties tussen de deelnemers, anderzijds werd tijdens de individuele interviews gefocust op het individu. Dit zou kunnen gezorgd hebben voor een verschil in de antwoorden op de open vragen en rijkere data opgeleverd hebben door de combinatie ervan in het analyse-proces.

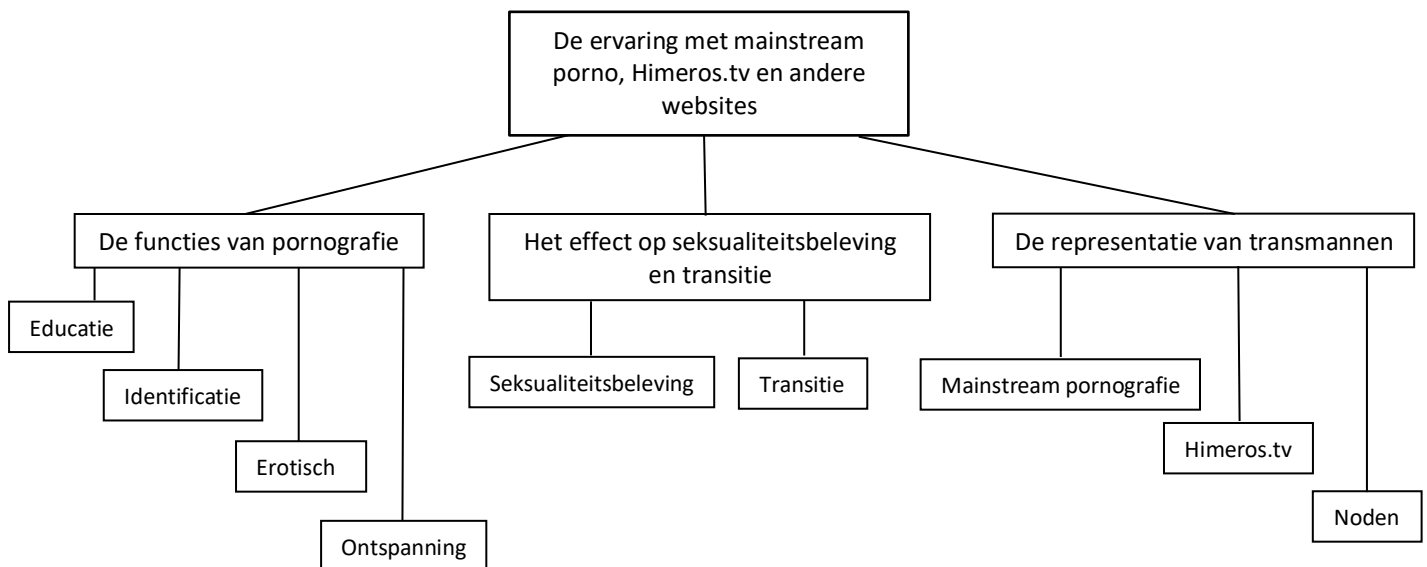
Resultaten

Overkoepelende thema's

Uit de focusgroep en de individuele interviews werden er 3 overkoepelende thema's gevonden onder "De ervaring met mainstream porno, Himeros.tv en andere websites". Deze thema's zijn: 1) De functies van pornografie, 3) Het effect op de seksualiteitsbeleving en transitie en 4) De representatie van transmannen. Hiernaast werden er 9 subthema's geïdentificeerd, namelijk: 1a) Educatie, 1b) Identificatie, 1c) Erotisch, 1d) Ontspanning, 2a) Seksualiteitsbeleving, 2b) Transitie, 3a) Mainstream pornografie, 3b) Himeros.tv en 3c) Noden.

Figuur 3

Thematische map van de gevonden thema's

1. De functies van pornografie

Het eerste thema brengt de verschillende functies in kaart waarvoor pornografie voornamelijk gebruikt wordt binnen de deelnemende transmannen. De vier functies die werden gevonden zijn: 1) *educatie*, 2) *identificatie*, 3) *erotisch* en 4) *ontspanning*. Dit thema toont de diversiteit aan in de redenen waarom iemand porno kijkt. Het lijkt sterk te verschillen van persoon tot persoon en hangt af van waar iemand nood aan heeft op een specifiek moment. Hiernaast lijkt het ook af te hangen van welke fase een TGD persoon zit in hun transitie en hoe iemand zich identificeert. Een educatieve functie lijkt over het algemeen wel een belangrijke functie te zijn van pornografie, vooral om duidelijke en realistische informatie te vinden over postoperatieve translichamen die voorbij het medische gaan. Toch wordt er opgeroepen tot voorzichtigheid doordat de representatie vaak minder aansluit bij Belgische en Nederlandse resultaten van

geslachtsoperaties.

Educatie

Volgens de deelnemers lijkt er een algemeen tekort te bestaan in aanwezige informatie over geslachtsoperaties in tegenstelling tot borstoperaties: “dat heb je wel heel hard met de borstoperatie, (dan) kun je echt duizend foto's vinden om dingen te vergelijken van ‘is dat wel echt iets voor mij of is het niet’ en ge hebt echt lijsten van informatie van waar heb je gevoel en waar heb je geen gevoel, maar (...) voor geslachtsoperaties dan weer totaal niet.” (Luca, focusgroep). De informatie die er bestaat over geslachtsoperaties zoals deze in het UZ Gent lijkt hiernaast niet voldoende aan te sluiten met de noden van enkele deelnemers: “ik vind zo heel de informatie vanuit UZ (Gent) zelf wel heel slecht.” (Kai, focusgroep). Dit zorgt ervoor dat er een grote zoektocht ontstaat naar duidelijke en realistische informatie over geslachtsoperaties, maar deze zoektocht naar informatie is niet eenvoudig waardoor men al sneller zal opgeven: “doordat het zo weinig vindbaar is, geef je het op.” (Alex, focusgroep). Een logische plek om te beginnen zoeken naar informatie is bij andere transmannen: “de meeste informatie haal je denk ik inderdaad wel uit gewoon zo een Facebook (groep) waar je inderdaad ja ervaringen van anderen (hoort).” (Kai, focusgroep). In zulke Facebookgroepen kunnen transmannen informatie uitwisselen en vragen stellen aan mekaar. Toch blijft dit via deze weg een zoektocht en kan het een extra drempel geven: “dan moet je daar ook weer de mensen vinden die het willen delen natuurlijk.” (Jasper, focusgroep) “en dan moet je ook sowieso om in die groepen toegelaten zijn moet iemand kennen die je kan toevoegen, dus dat is ook weer een drempel die je doorheen moet.” (Luca, focusgroep). Er bestaat hiernaast ook een grens in de thema's die besproken worden waardoor het niet altijd de makkelijkste plek is om informatie te vinden over geslachtsoperaties: “Je merkt heel hard (...) als het over een algemeen onderwerp gaat, zijn er zo twintig, dertig, veertig reacties dan als het over iets meer intiem gaat is er één reactie.” (Luca, focusgroep). Voor anderen is dus “de eerste plaats waar je gaat zoeken (...) inderdaad pornosites” (Kai, focusgroep) door het ongecensureerde karakter in tegenstelling tot bijvoorbeeld de Facebook groepen in kwestie:

“Als je online zoekt buiten de porno dan is het dan op een of andere manier gecensureerd (...) dus als je dan binnen porno zoekt heb je dat visueel en is het sowieso niet gecensureerd dus dan vind je op die manier ook gemakkelijker, duidelijker wat de bedoeling is en wat dat er kan. Buiten als je dat ergens anders gaat gaan zoeken is het altijd op een of andere manier afgedekte termen ofzo een woord en dan moet je er dan weer zelf meer een beeld bij maken of zo. Terwijl als je de beelden voor je ziet, dan kan je effectief kijken van oké, zo ziet het eruit en is het niet iets dat je zelf in je hoofd hebt moeten fabriceren.” (Luca, focusgroep)

Ook Twitter wordt gebruikt door Jasper met de reden dat je er alles vindt van porno en je via hashtags kunt werken:

“Je krijgt van alles op één ding en bij Pornhub moet je echt zo naar de categorie gaan en dan pas heb je de filmpjes van, ik zeg nu maar iets, publiekelijke seks ofzo, en dan als ge op Twitter zit dan hebt ge zo al wat pagina's gevolgd en dan hebt ge een keer van BDSM dan hebt ge een keer van dit dan hebt ge allee, zo die dingen (...) En dan heb ge ook

zo die hashtags en dan tikt ge daar op en kunt ge weer verder en dan weer allemaal filmpjes (...) Zowel amateuristisch als- denk dat dat ook wat te zien is welke categorie aan het opzoeken zijt.” (Jasper, focusgroep)

Naast Facebook groepen, mainstream pornografie en Twitter bestaat er ook huisgemaakte/amateuristische porno. Deze tonen vaker falloplastie en metadoioplastie alsook een realitischer lichaamsbeeld, met als nadeel dat het terug veel tijd en moeite kost om er aan te geraken zoals beschreven door Kai:

“Ik maak zelf dan wel gebruik van een site met veel zo huisgemaakte porno en daar vind je op zich wel fallo's en meta's en zulke dingen, maar ik denk dat die sowieso relatief onbekend is en dat daar ook veel tijd in steekt omdat je echt een account moet hebben en zo vrienden moet worden met mensen om pas beelden te kunnen zien dus. (...) Als je dan zeg maar je tijd er in investeert en je kan zeg maar bij veel filmpjes erbij dan denk ik wel dat je daar veel uit kan halen wat je in gewone dingen niet ziet zeg maar omdat ik zeg huisgemaakt is, gewoon hoe het is en dan heb je niet het overdreven, ja echt porno makende beelden zeg maar. (...) Het is veel realistischer en ja kweenie zo gek dat je kan bedenken dat vind je er gewoon. (...) Het enige nadeel is inderdaad dat je dan er bij moet geraken, ja dat tijd kost zeg maar.” (Kai, focusgroep)

Er lijken weinig plekken te bestaan waar resultaten na een geslachtsoperatie getoond worden, naast pornografie, dus lijken andere websites zoals Transbucket, Twitter, Facebook helpender wanneer er een zoektocht is naar informatie naast het seksuele aspect van pornografie. Pornografie maakt de zoektocht makkelijker, toch lijkt er een tekort te bestaan in de diversiteit in trans lichamen en geslachtsoperaties waardoor er gezocht wordt naar andere plekken op het internet zoals o.a. 'Transbucket':

“Ik denk dat het educatieve stuk vooral komt doordat er weinig niet pornografische dingen zijn waar dat je kan tonen hoe dat er uitziet. Dus dat misschien voor het seksuele aspect dat dat wel interessant is, maar als je puur voor educatief gaat dat je dan misschien gewoon bronnen moet hebben of dingen moet hebben waar je het kan zien zonder dat er te iets seksueel is. (...) Dat is dan misschien meer gediend bent met- met ja ergens een bron waar je het gewoon puur kan zien, waar dat ook bedoeld is om gewoon gewone lichamen te tonen en de diversiteit in de operaties enzovoorts. (...) Dus ik denk dat om het doel te tonen van die seksualiteit is dat goed, maar voor het educatieve zou ik dan eerder iets anders aanraden. Maar er is gewoon niet veel anders buiten 'Transbucket' dan.” (Luca, focusgroep)

Transbucket is een website waar men als trans en gender divers persoon resultaten en foto's van operaties kunt delen met andere TGD personen. Deze website lijkt “veel realistischer, ook gewoon duidelijker, informatiever.” (Kai, focusgroep) waardoor je “enkel hetgeen dat je nodig hebt ziet.” (Luca, focusgroep). Dankzij Transbucket “heb je een veel minder lange zoektocht, want dan kan je echt gewoon de vakjes aantikken van ‘ah ik wil dit of dit of dit zien’, terwijl in porno moet je dan echt wel heel diep gaan zoeken voordat je iets vindt, als je iets vindt.” (Luca, focusgroep). Hiernaast kan je er alles vinden: “niet enkel een fallo of een meta, maar ja, bedenk het zo gek maar als mogelijk en het komt er wel voorbij.” (Kai, focusgroep). Toch blijft het een zoektocht en “moet je ook al via via weten van ‘ah ja je kunt naar daar gaan’. (...) Ge kunt dat veel moeilijker gewoon zo uit jezelf (vinden).” (Luca, focusgroep). Hiernaast bestaat het gevaar dat de representatie niet volledig overeenkomt met het eigen lichaam, doordat de resultaten “bij artsen allemaal verschillend (zijn) en (...) bij iedereen is het anders.” (Kai, focusgroep) en je hebt “meer die Amerikaanse resultaten.” (Jasper, focusgroep) wat vergelijken met de eigen Belgische/Nederlandse

resultaten moeilijker maakt:

“Op 'Transbucket' is het vooral heel veel artsen vanuit een- weet ik het Amerika of iets dergelijks en eigenlijk België vind je zo goed als niet. België, Nederland gewoon het hier.” (Kai, focusgroep)

In het algemeen kunnen de resultaten veel verschillen van elkaar en kan men nooit 100% op voorhand inschatten wat het resultaat zal zijn bij jezelf. Hierdoor is het belangrijk dat porno een breed assortiment toont van transmannen en hun resultaten, zoals uitgelegd door Jasper: “het is allemaal anders (...) Het is niet omdat mijn fallo er zo uit ziet dat iemand anders hun fallo er ook zo uit ziet. Maar je gaat wel al een beter beeld kunnen vormen. En als dat allemaal op porno zou staan, als je daar verschillende video's van hebt dan kunt je uzelf al iets meer inbeelden wat het wordt.” (Jasper, focusgroep). Ook is het slagingspercentage abstract wat het horen van echte verhalen, naast het visueel zien, helpend kan zijn ter voorbereiding van een eventuele geslachtsoperatie:

“Het slagingspercentage is ook heel abstract hé. (...) Maar ja, ik kan evengoed bij dat percentage zitten dat er niks gebeurt. Terwijl als je echt ook visueel, maar ook echt hoort van verhalen van dit is er gebeurt en dan dit en dit volgde erop. Daardoor dus door verschillende verhalen hoort, dan denk ik dat je dat dat toch meer tastbaar is van wat dat effectief er kan gebeuren.” (Luca, focusgroep)

Beelden lijken dus te helpen om een realistischer beeld te scheppen, wat belangrijk is want: “als het realistischer wordt, ik denk dat het ook het percentage naar beneden kan halen van de mensen die (...) spijt heeft achteraf.” (Kai, focusgroep). Hiernaast lijken beelden helpender te zijn dan woorden, dus wordt er door 3 deelnemers al sneller op zoek gegaan naar visuele beelden ter informatie en vergelijking:

“Ik denk van te zien leer je het meest omdat je dan ook echt het beeld hebt ofzo van dat het ook echt werkt en ook echt ja, hoe het eruit ziet.” (Kai, focusgroep)

“Ik denk inderdaad het verbale ja, dat dat vergeet je na zo'n (informatieve) sessie wel eens. En als je dat echt voor je ziet en het liefst dan nog verschillende, want ja bij niet iedereen is hetzelfde, dan denk ik dat je dat allemaal veel beter kunt opnemen.” (Jasper, focusgroep)

“Ik denk dat (...) woorden veel minder sprekend zijn dan echte beelden zien van 'hoe ziet het eruit?' Want dan als je dat beeld ziet, kan je dat misschien makkelijker plaatsen bij jezelf en ook zien van 'is dit nu hoe ik zou willen dat mijn lichaam eruit ziet?' En zo echt ja, feitelijk vergelijken en kijken.” (Luca, focusgroep)

Pornografie wordt door 4 deelnemers als bron van informatie voor en tijdens de transitie gebruikt, vooral om te zien hoe een trans lichaam eruit ziet bijvoorbeeld na testosteron of een eventuele geslachtsoperatie. Het zien van verschillende trans lichamen kan helpend zijn voor transmannen om voor een geslachtsoperatie te kiezen of niet doordat het “een mogelijkheid (biedt) om te zien van het kan ook zonder die operaties” (Luca, focusgroep). Dit kan op zijn beurt zorgen dat het stereotiep beeld over mannelijkheid in vraag gesteld wordt.

“Ik denk dat iedereen dat wel opgezocht heeft voordat ze aan de transitie (beginnen) of tijdens de transitie. (...) Het

feit dat dat er is, en voor degene die het wel willen zien of ja die echt nog in het begin van de transitie staan denk ik wel dat dat toch ook wel iets kan zijn waardoor dat ze d'er uit kunnen leren denk ik. (...) Ik denk ook dat dat een belangrijke is voor 'wil ik de geslachtsoperatie of niet?'. Dat ze kunnen zien van ik kan als transman ook zonder geslachtsoperatie er nog van genieten. (...) Het zou u beter doen nadenken over volgende stappen desnoods als echt alles er in te zien zou zijn, want nu doet ge ook maar een sprong in het diepe." (Alex, focusgroep)

"De enige keer dat ik (porno) op zoek was echt puur om te zien van 'hoe zit zo'n lichaam eruit?' Echt de enige reden, dus bij mij was dat echt puur educatief. (...) En natuurlijk, als je nog niet gestart bent met testosteron dan heb je natuurlijk alijd wel zoiets van 'oei hoe gaat dat er uit zien?' of zo en is dat wel de plaats waar dat je het kan vinden.(...) Maar misschien mensen die een heel strak beeld in hun hoofd hebben van als ik man ben dan heb ik een penis en dan moet ik die operatie doen. Misschien door zo'n beelden te zien, dat die persoon dat in vraag gaat stellen van 'is dat wel persé nodig?'" (Luca, focusgroep).

Hiernaast is het niet enkel educatief voor transmannen zelf, maar ook voor de eventuele cisparkers zoals omschreven wordt door Jasper (wat later ook terugkeert bij thema 2. Het effect op seksualiteit en transitie):

"En op zich denk ik zelfs dat trans porno ook kan helpen voor cis personen die iets willen doen met een trans persoon. (...) Want ze kunnen hun vaak niks inbeelden van 'ja maar hoe werkt dat dan?' 'Wat kan ik daarmee doen?' 'Wat mag ik daar juist niet mee doen?' Dus ik denk dat dat helpend is voor andere mensen ook die in een relatie staan of op punt staan van relatie of seksueel, denk ik dat ook wel iets handig is. Het is niet enkel voor de transpersonen zelf." (Jasper, focusgroep)

Voor sommige deelnemers kan een té grote focus op het educatieve stuk, zoals in Himeros.tv, het doel van porno daardoor wat voorbijgaan "dan had ik zoiets ja maar dit is ook niet de moment waarop je dat moet doen" (Jasper, focusgroep) en hierdoor transmannen in pornografie in een negatief licht kan plaatsen bij cispersonen:

"Je gaat op een gegeven moment aan die uitleg beginnen en da's allemaal goed en da's goed dat je mensen wilt educeren maar op dat moment die willen dat niet (...) en dan gaan ze zoiets hebben 'ah ze zijn daar weer met hun informatie' en dan ja dan is het nut van het filmpje ook weg denk ik." (Jasper, focusgroep)

De grote focus op het educatieve stuk op Himeros.tv zorgde er ook voor dat het "allemaal wel erg langdradig" was (Kai, focusgroep) en de focus te veel op de transpersoon komt te liggen. Dit wordt verder uitgewerkt bij thema 3. De representatie van het transzijn.

Identificatie

Een tweede functie van pornografie is om jezelf te kunnen identificeren, wat volgens Elias en Alex belangrijk is om te zien dat je normaal bent: "(om) mij beter te voelen in mijn eigen lichaam of zo. (...) Dat ik normaal ben of zo?" (Elias, individueel interview); "Gewoon om te zien van ja, het is echt wel oké, het is echt wel normaal dit." (Alex, focusgroep). Aanvullend lijkt er vooral nood te zijn voor identificatie wanneer je op zoek bent naar jezelf, je identiteit en seksualiteit:

"Ik denk wel dat er nood aan is. (...) Zeker als tiener ge zijt op zoek naar jezelf, naar je identiteit en seksualiteit. Ja, en kijk je wel al verschillende filmpjes en dergelijke. En jij denkt wel vaak ja, ik identificeer me aan dat of totaal niet dat. Ik vind dat wel heel belangrijk." (Alex, focusgroep)

Hiernaast kan identificatie helpen in de zoektocht naar inspiratie rond seksualiteit (zie thema 2. Het effect op seksualiteit en transitie):

“Als ge (...) in uw tienerjaren begint op te zoeken, ge wilt dan zo wat weten van ‘ah wat moet ik doen?’ of ‘hoe zit dat juist allemaal in elkaar?’ en als ge u dan daarmee kunt identificeren denk ik da ge veel sneller- dat ge misschien wel meer inspiratie kunt opdoen.” (Jasper, focusgroep)

Voor 2 deelnemers is zichzelf kunnen identificeren niet altijd even belangrijk en hangt het af van het doel (en functie) van het bezoek:

“Ik denk niet speciaal, nee. Ik kijk ook niet altijd hetzelfde, want het is gewoon waar ik op die moment goesting in heb.” (Victor, individueel interview)

“Ja en nee, soms vind ik dat fijn dat ik mijzelf daar kan aan identificeren, en soms denk ik van ‘ik zet gewoon iets op, het maakt niet uit wat’.” (Alex, focusgroep)

Ten slotte is het voor Damian niet belangrijk om zichzelf te kunnen identificeren wegens het lage realiteitsgehalte van pornografie:

“Ik heb daar nog nooit zo bij stilgestaan tot als ik nu voor dit onderzoek eigenlijk. En ik had zoiets van aan de ene kant is dat voor mij niet persoonlijk voor pornografie echt niet zo belangrijk. (...) Omdat dat voor mij zoiets (is) van ja, dat moet niet echt realiteit zijn want dat is nog altijd fake.” (Damian, individueel interview)

Erotisch

Een derde functie van pornografie is volgens de volgende 3 deelnemers erotisch. Dit houdt in dat het in de ‘mood’ brengt, praktisch kan gebruikt worden en kan helpen als je niet goed bent in fantaseren:

“Dat helpt ook wel inderdaad om in de mood te komen.” (Alex, focusgroep)

“Soms echt voor d'er gewoon snel vanaf te zijn. Allee, ik ben niet zo heel goed in fantaseren dan denk ik ja, goed ik pak beelden dan gaat allemaal veel sneller.” (Jasper, focusgroep)

“Ik kijk naar wat ik moet kijken en ik zet het gewoon terug af, maar dat is gewoon zo- En ja, ik gebruik dat praktisch.” (Victor, individueel interview)

Ontspanning

Ten slotte kan pornografie volgens 4 deelnemers een ontspannende functie hebben, naast de drie andere functies die hiervoor werden besproken:

“Ontspannend. (...) Soms val ik er ook van in slaap.” (Jasper, focusgroep)

“Na een drukke dag zet ik- dan begin ik een beetje te scrollen en hetgeen dat me het meeste aanspreekt blijft opstaan en dan is het gewoon, ja. En daarna lekker kunnen slapen.” (Victor, individueel interview)

“Ja eerder gewoon ontspannend.” (Damian, individueel interview)

“Nu is het meer voor als ontspanning.” (Elias, individueel interview)

Concluderend is de reden waarom iemand porno kijkt sterk verschillend van persoon tot persoon. Het hangt af van waar iemand nood aan heeft op een specifiek moment alsook in welke fase een TGD persoon zit in hun transitie en hoe iemand zich identificeert:

“Dan moet de persoon die ernaar kijkt maar zelf eigenlijk in zich gaan nadenken ‘voor wat kijk ik ernaar?’ Is het voor het seksuele of is het voor het beeld van het lichaam zelf?” (Jasper, focusgroep)

“Hangt misschien ook af van het doel van het bezoek van de site op dat moment. (...) Ga je inderdaad om in de mood te komen of ga je (...) naar een soort van troost te zoeken of ja, of ga je voor informatie, ik denk dat dat ook heel erg afhankelijk is.” (Kai, focusgroep)

Dus de reden van het bezoek is ook niet altijd hetzelfde, dan?

“Voor mij persoonlijk niet nee.” (Alex, focusgroep)

“Nee, voor mij ook niet.” (Kai, focusgroep)

“Ik denk het niet.” (Jasper, focusgroep)

“Ik denk dat het inderdaad gewoon echt scheelt in welk stadium je zit en ook hoe identificeer je jezelf? Omdat ik denk dat daar ook veel verschil in zit. Sommige die stellen zich bijvoorbeeld voor met ‘hoi ik ben trans’ en de ander is gewoon ‘hoi ik ben mijn naam’, snap je? Dus ik denk dat dat ook gewoon nog wel scheelt dat (...) als je je niet per se als trans identificeert maar gewoon als man dan ook sneller naar de gewoon, normale filmpjes gaat terwijl de mensen die juist wel heel erg hangen in ‘ik ben trans’ dat die juist wel trans filmpjes willen.” (Kai, focusgroep)

Identificatie hoeft dus minder als het doel van het bezoek vooral educatief, ontspanning of erotisch is:

“En hoor ik dan ook als het gaat over ‘het is ontspannend, t’is eerder als entertainment’ dan hoeft die identificatie niet zo hard? Gaat het eerder als op zoek gaan achter wat herkenning, herkenbaarheid dan is die identificatie belangrijk, maar als het gaat over efkes vlug mijn quick fix achter een orgasme, dan hoeven we ons niet zozeer gerepresenteerd te zien?”

“Voor mij is dat toch niet belangrijk.” (Jasper, focusgroep)

“Nee inderdaad.” (Luca, focusgroep)

“Ik denk hetzelfde.” (Kai, focusgroep)

2. Het effect op seksualiteit en transitie

Het tweede thema dat gevonden werd is een antwoord op de laatste open vraag van het semi-gestructureerd interview (zie Bijlage 1). Deze onderzoekt het effect dat TGD pornografie heeft op zowel de seksualiteitsbeleving als het transitieproces van de deelnemende transmannen. Er lijkt over het algemeen wel een effect te zijn, zowel voor en na een eventuele geslachtsoperatie. Er is vooral een effect door te zien dat genitale chirurgie niet nodig is voor seksueel plezier. Hiernaast kan het inspiratie geven in het seksleven van transmannen.

Seksualiteit

Volgens Jasper zou porno een invloed hebben op het seksuele leven, maar hoeft dit niet noodzakelijkerwijs met TGD porno zijn: “ik denk wel dat dat een invloed heeft op het seksuele leven omdat je dan een keer

zegt van 'ah, ik heb dat gezien, ik kan dat ook eens proberen' (...) Maar dat hoeft voor mij niet per se met trans porno, dat kan ook met cis porno zijn." (Jasper, focusgroep).

Pornografie kan zoals eerder vermeld (zie thema 1. De functies van pornografie) een educatieve functie hebben en inspiratie geven voor het seksuele leven van een transpersoon, zowel voor en na een eventuele geslachtsoperatie. Jasper keek naar porno in het begin van zijn fallo om te kunnen zien welke standjes kunnen en om inspiratie op te doen, vooral omdat je dan sneller leert dan het zelf te gaan moeten uitzoeken:

"Ik vind het dan wel interessant om zo ook af en toe een keer een filmpje te zien van in het begin, zeker van mijn fallo. Oké, en welke standjes kunnen er dan? Want ja, niet alles gaat meteen van in het begin en je moet dat allemaal onderzoeken, maar dan kun je wel ook daarin al inspiratie opdoen en dan leer je toch meer dan dat je zelf of allee sneller dan dat je het allemaal zelf moet gaan uitzoeken." (Jasper, focusgroep)

Niet enkel op TGD porno sites, maar ook TGD video's op Twitter kunnen aanleiding geven voor inspiratie in het seksuele leven. Dit kan zorgen voor een grote zoektocht waar je op die moment geen tijd in wilt steken zoals dezelfde deelnemer, Jasper, aangeeft:

"Ik heb op Twitter wel al wat dingen gevonden en zo van fallo en dan kun je wel eens zeggen van 'ja die hebben dat gedaan, sta je daar voor open? Misschien kunnen we dat eens proberen?' (...) Maar het is heel weinig, dus je moet er echt wel op botsen. (...) Op botsen is wel moeilijk, je moet het echt actief gaan zoeken en dan denk ik ook ja 'pfff ga ik daar mijn tijd in steken?' (...) En op dat moment als je die porno aan het opzoeken zijt, ja dan interesseert u dat niet om daar tijd in te steken." (Jasper, focusgroep)

Voor Elias kan porno ook inspirerend werken, vooral om dingen uit te proberen in het eigen seksuele leven als transpersoon. Het kan helpen in een zoektocht naar wat er lukt na een eventuele geslachtsoperatie:

"Dingen dat ik dan zou willen uitproberen of zo dat ik dan denk dat het op die manier misschien wel zou lukken of zo (...) Omdat ook, meestal is dat soort dingen dat je niet zelf in uw seksleven- maar soms zou je willen dan zo van, hoe kunt je dat aanpakken? En als je, ja, die operatie hebt gehad of zo dat helpt zo in een zoektocht of zo." (Elias, individueel interview)

Volgens de participanten is seksualiteit iets dat verandert doorheen het leven en dus niet stabiel blijft, waardoor je via porno nieuwe dingen kunt leren kennen om je grenzen te verleggen en te experimenteren. Hiernaast kan het helpend zijn om het beeld van penetratie-seks tegen te spreken en andere categorieën te gaan ontdekken:

"Niet alleen in de tienerjaren, maar nu ook allee seksualiteit verandert dat is niet iets dat stabiel blijft (...) En door porno leer je die zaken allemaal kennen en kun je je grenzen verleggen en kun je gaan experimenteren en zo. Dus in die zin vind ik dat ook wel educatief (...) Want ja, als ge met uw seksuele voorlichting van in het middelbaar het moet doen, dan ga je niet ver geraken vrees ik. En dan heb je ook gewoon dat beeld van die penetratie en penis in vagina en dat is het. En dan porno geeft dan juist wel de mogelijkheid om al die andere categorieën ook eens te gaan bekijken en te gaan onderzoeken. Is dat iets voor mij of niet? Dus ik denk dat het wel educatief kan zijn." (Jasper, focusgroep)

TGD porno kan ook als TGD persoon met een cispartner helpend zijn, vooral om te zien dat men seks kan

hebben met een cispersoon. Zo kan het zelfvertrouwen geven en drempelverlagend werken om een seksuele partner te benaderen doordat je zelf al hebt gezien wat lukt en werkt met het eigen lichaam. Beelden kunnen hierin helpend zijn:

“Gewoon ook al hoe je jezelf voelt dan. Als je ziet van ‘ah, ik kan echt seks hebben’, dan ga je zelf ook al meer zelfvertrouwen hebben om zelf die stap te zetten tot het benaderen van een partner of van iemand waarmee dat je seks wilt. Terwijl dat als je dat niet hebt, dan denk je ‘ja maar wat moet ik hier nu mee?’ of ‘wat moet ik nu zeggen tegen die andere persoon dat die dat mag doen?’ (...) Sommigen doen ook gewoon niet aan solo masturbatie en als je dat dan al niet gedaan hebt, ja wat moet je dan nog tegen die andere persoon gaan zeggen? Je kunt het wel uitzoeken, maar ik denk dat de meeste ook wel zoiets hebben van ‘vertel mij wat mag ik doen met uw lichaam’. Als je dat dan zelf nog niet uitgezocht hebt, maar je hebt dat wel al op beelden gezien, dan denk ik dat dat ook wel handig is.” (Jasper, focusgroep)

Zoals eerder besproken (zie thema 1. De functies van pornografie) kunnen ook cispartners met een trans partner kunnen zo inspiratie opdoen van wat lukt en wat er kan doordat er andere handelingen aan te pas komen bij een fallo en meta tegenover een cis penis. De partner zou er wel voor moeten open staan en de beelden in porno moeten representatief genoeg zijn:

“En dat ze er zelf ook inspiratie kunnen uit halen (...) Want ja, je moet wel nog altijd iets andere handelingen doen bij een fallo of een meta tegenover bij een cis penis. Dus ja, en dan denken die ook van wat moet ik hiermee? En dan kunnen ze daarmee misschien al wat gerustgesteld worden zeg maar, als ze er voor open staan om te kijken en als het representatief genoeg is.” (Jasper, focusgroep)

Voor Damian was TGD porno kijken “niet gigantisch hard qua impact” (Damian, individueel interview) op zijn seksualiteitsbeleving.

Transitie

Het effect dat porno kan hebben op de transitie van een transman is volgens Jasper zien “dat dat niet hoeft, dat is geen noodzakelijkheid om dat te doen medisch gezien.” (Jasper, focusgroep). Volgens Alex kan pornografie hiernaast ook laten zien dat een geslachtsoperatie niet nodig is voor seksueel genot: “kunnen zien van ik als transman ook zonder geslachtsoperatie er nog van (kan) genieten.” (Alex, focusgroep). Dit wordt door volgende deelnemers verder uitgelegd:

“Als ge dan zelf begint te zoeken, dan merkt ge wel ‘ah het kan ook zonder’ en ik denk dan moest dat in porno getoond worden, dat ge dan ook sneller al eens gaat zeggen ‘ah ik ga dat zelf ook eens proberen of dat ik het zo kan doen’. Misschien hoeft dan die operatie niet.” (Jasper, focusgroep)

“Dat is voor mij de reden om transporno op te zoeken om te zien ‘is die erectieprothese of die sleeve wel effectief nodig?’.” (Alex, focusgroep)

“Ik heb geen bottom surgery en (...) voor mij is dat niet echt nodig. Maar het is wel fijn als je dan dan ook eens een representatie hebt.” (Damian, individueel interview)

Pornografie kan dus zowel tonen dat het medisch en seksueel gezien kan zonder geslachtsoperatie en kan aanzetten tot kritisch denken alsook een gevoel van representatie geven als je geen geslachtsoperatie

ondergaat. Hiernaast roepen de participanten terug op tot voorzichtigheid bij het kijken van porno doordat het eigenlijk geen realistisch beeld rond geslachtsoperatie toont en het niet representatief genoeg is doordat de resultaten bij iedereen anders kan zijn. Zo heeft “elke arts heeft wel een eigen operatietechniek en manier.” (Kai, focusgroep) of zijn de acteurs Amerikaans waar de dosering van testosteron anders is:

“Dan vraag ik mij ook af of dat het wel representatief genoeg is, want stel dat dat allemaal filmpjes zijn van in Amerika ja daar is andere dosering dus dan- gezien testosteron daar ook wel wat mee te maken heeft, vraag ik mij dan af of dat dan wel representatief is en creëert ge dan geen fout beeld? (...) Dus, ik denk dat ge altijd moet opletten bij porno. (...) Moet er wel altijd uw verstand bij houden dat het misschien ook niet helemaal is zoals dat het bij u gaat zijn.” (Jasper, focusgroep)

Wanneer men zoekende is, vooral in het begin van de transitie, is het volgens deelnemers belangrijk om alle opties visueel te zien. “Woorden (zijn) veel minder sprekend dan echte beelden. (...) Als je de beelden voor je ziet, dan kan je effectief kijken van ‘oké, zo ziet het eruit’ en is het niet iets dat je zelf in je hoofd hebt moeten fabriceren.” (Luca, focusgroep). Er is dus een gevaar dat iemand zelf een beeld fabriceert dat niet per se strookt met de realiteit, “dus als dat visueel moest mogelijk zijn en zichtbaar zijn, zou dat wel veel realistischer zijn.” (Alex, focusgroep). Pornografie kan hier dus een belangrijke functie hebben in de transitie, vooral als informatiebron en om de verschillende opties te tonen:

“Dan kunt ge zelf gaan exploreren en dan kunt ge nog uiteindelijk zeggen van ‘ja ik wil dat of ik wil dat’, maar als ge die opties niet weet en en ge denkt er ook misschien niet helemaal over na ja dan ga je er ook niet toe komen en dan ga je misschien die operatie doen zijt ge achteraf misschien teleurgesteld zelf. Als het diverser zou zijn online, niet alleen in porno maar ook op andere vlakken dat de informatie gewoon veel beter te vinden is dan denk ik dat dat ook wel een hulp zou kunnen zijn.” (Jasper, focusgroep)

“Als er meer representatie is, verschillende dingen die getoond worden, heb je al in uw onderbewuste ook meer een keuze van ‘ah er zijn verschillende opties’.” (Luca, focusgroep)

Er bestaat wel een verschil in het effect dat pornografie kan hebben tussen het begin van de transitie en tijdens de transitie. Het kan enerzijds in de war brengen of iemand minder realistisch laten nadenken zoals Kai dit beschrijft:

“Als ik kijk naar mijzelf helemaal in het begin toen ik wel heel erg zoekende was (...) en ik ging dus inderdaad wel naar de trans dingen dan was dat inderdaad wel het ‘over the top’ en dat ik daar juist wel heel erg door afgeschrikt werd en juist meer in de war bracht zo van ‘ja shit zo wil ik helemaal niet zijn’.
(...) Ik denk sowieso ook op het moment dat je het zo graag wil, dat je misschien zelfs in bepaalde depressie zit omdat je zo in de knoop zit dat je ook niet realistisch nadenkt, maar alleen kijkt van ‘oké dit wil ik, wat er nu ook gebeurt, dat wil ik’ en niet realistisch kan kijken naar de negatieve dingen.” (Kai, focusgroep)

Ten slotte heeft het voor sommige deelnemers geen effect gehad op hun transitie of gewoon bewuster gemaakt van hun eigen proces en transitie.

“Heeft daar niets van effect gehad voor u?” “Nee.” (Victor, individueel interview)

“Niet echt. Nee. (...) Ja, omdat het mij meer bewust maakte misschien.” (Elias, individueel interview)

“Ik heb er gewoon nog eens even bij stilgestaan.” (Damian, individueel interview)

3. De representatie van transmannen

Het laatste thema toont de huidige representatie van transmannen in pornografie, zowel mainstream porno als Himeros.tv en het verschil hierin. Dit thema belicht hiernaast ook de nood voor minder negatieve representatie en meer positieve representatie van transmannen in pornografie.

Mainstream pornografie wordt vooral als niet representatief genoeg omschreven waarbij transmannen of afwezig zijn of negatief afgebeeld worden: “(de representatie is) zoals dat met veel dingen is voor transmannen: gewoon niet. Da's zo- dat wordt zo vergeten” (Elias, individueel interview). Deze negatieve representatie toont transmannen op een stereotiepe manier aan de hand van één beeld, namelijk: borstoperatie achter de rug en geen geslachtsoperatie zoals hieronder wordt beschreven:

“De diversiteit qua personen allee- nee dat was bij de mainstream porno was het ook vooral, allee eigenlijk enkel maar denk ik, mannen zonder operatie” (Luca, focusgroep)

“Het is zo maar één beeld en er zijn zoveel. Gelijk, ik heb meta gehad en dat zie ik wel helemaal niet of zo. (...) 99% van de tijd is dat dat ze wel top surgery hebben gehad, maar nog niks van onder” (Elias, individueel interview)

Hiernaast worden ze volgens 2 deelnemers afgebeeld als fetisch en lustobject, vooral als de transpersoon geen geslachtsoperatie heeft gehad:

“Als ge dat opzoekt op Pornhub bijvoorbeeld, ja dat is echt (...) een soort fetish denk ik omdat mensen daarmee willen lachen en zo van die dingen” (Alex, focusgroep)

“Het is allemaal het soort van fetish, lustobject, voor de operaties” (Kai, focusgroep)

Binnen de mainstream porno heerst er een cis-, hetero-, en fallocentrisch narratief waarbij er vooral wordt gefocust op (vaginale) penetratie, waardoor transmannen vaak “onderliggend precies nog behandeld (worden) als een vrouw” (Jasper, focusgroep). Dit wordt bevestigd door Luca en Jasper:

“Er moet bijna altijd iemand zijn die kunnen gepenetreerd worden en iemand die penetreerd. En vaak- allee, als er al een vrouw is, dan is het een transvrouw die nog geen operatie heeft gehad, vaak. Dus dan ja, heb je dan wel een transman met een transvrouw dus dan heb je toch iedere keer dat beeld van ‘er moet iemand kunnen gepenetreerd worden en iemand die moet penetreren’ ” (Luca, focusgroep)

“Want ik kan mij nu niet meteen herinneren dat ik al porno met een transpersoon heb gezien waarbij dat dan niet meteen wordt vanuit gegaan dat er vaginaal gepenetreerd wordt, maar dat er meteen anaal gepenetreerd wordt. Meestal is dat vaginaal, denk ik. Van wat ik mij kan herinneren.” (Jasper, focusgroep)

Zo worden transmannen telkens in video's gestoken waarbij dit cis-, hetero-, fallocentrisch narratief wordt bevestigd: “we doen eigenlijk hetzelfde als gewoon een hetero ding, maar we maken het trans om het zo te noemen” (Damian, individueel interview).

Dit narratief werd door Jasper juist als aangenaam ervaren door de aanwezigheid van een cispenis in plaats

van transmannen zonder geslachtsoperatie; zo kan hij zichzelf na een falloplastie toch nog vergelijken in pornografie:

“Ik heb nu de fallo gedaan, maar ge ziet er heel weinig waar dat de fallo operatie geweest is, en dan als ik dan porno zou opzoeken met transpersonen dan is het ook nu niet meer zoals dat bij mij nu is, dus dan ja, heb ik ook niets te vergelijken zeg maar. Dus dan zoek ik eigenlijk eerder cisporno op, (...) dan is er wel een penis aanwezig” (Jasper, focusgroep)

Al bij al wordt mainstream pornografie vooral onrealistisch benoemd en toont het een verkeerd beeld over seks en transmannen. Volgens 2 deelnemers kan dit er voor zorgen dat mensen dit beeld overnemen en negatief wordt versterkt in de bredere maatschappij:

“Ik kan mij zelf moeilijk voorstellen dat mensen dat als realiteit nemen. Ik vind dat een heel raar idee dat mensen zeggen, maar ik weet dat er teveel mensen daar- Allee zeker jonge mensen daar allee- Ik denk dat tieners of zo die dat echt wel serieus nemen en die dat dan, ja. Dat herhaalt ja gedrag en dingen dat zomaar normaal zijn in porno. (...) ik bedoel, dat is echt gevaarlijk” (Damian, individueel interview)

“En ik denk omdat het net op die sites zo wat in het ja, belachelijke getrokken wordt dat ze zoiets hebben van ja dat zijn freaks die moeten niet in onze maatschappij. Ik denk dat dat ook dat beeld versterkt in het negatieve” (Alex, focusgroep)

Himeros.tv wordt over het algemeen positiever ervaren dan mainstream pornografie, vooral doordat het respectvoller en realistischer lijkt. Het lijkt volgens 2 deelnemers meer aan te sluiten bij de realiteit door de grotere focus op plezier en intimiteit:

“(Focus op connectie en intimiteit positief) omdat het wat realistischer is- was voor- allee in eigen seksleven of zo” (Elias, individueel interview)

“Er stond inderdaad iets van respect te hebben en seksueel plezier en zo dat vind ik wel dat dat veel meer op die site wel beschikbaar was, of dat je dat meer zag gewoon (...) Ik denk dat daar ook op die site over het algemeen veel respectvoller was” (Jasper, focusgroep)

Hiernaast werd er vaak focus gelegd op consent (toestemming) vragen wat als positief ervaren werd en het respectvolle en realistische karakter van Himeros.tv nogmaals benadrukte:

“Ik vond de filmpjes wel allee... beter omdat er toestemming werd gevraagd en werd gezegd van ja ik vind dat leuk. Dat heb je in porno in het algemeen niet. Dus kwestie van porno en het echte effectief seks hebben, was dat wel iets beter vond ik.” (Alex, focusgroep)

Vond je het respectvoller en validerender voor de mensen die meededen aan de video 's? Ten opzichte van dan in de mainstream pornografie?

“Ja, met toch een aantal keren heb gehoord van echt dat er constant zo toestemming en zo werd gevraagd.” (Elias, individueel interview)

Toch blijft er volgens enkele deelnemers een stereotiep beeld over transmannen aanwezig op Himeros.tv, wat aansluit op het beeld in de mainstream porno. Zo is het “nog altijd gericht op die penetratie” (Jasper, focusgroep) en worden transmannen vooral afgebeeld na een borstoperatie, testosteron genomen en

zonder geslachtsoperatie:

“En ja ook gewoon omdat het allemaal nog in het begin van de transitie was denk ik, of ja hoeft niet persé in het begin te zijn, maar dat er geen meta geen fallo was (...) De borstoperatie was wel denk ik bij iedereen gedaan.” (Jasper, focusgroep)

“Ja het was echt zo het typische lichaam van borstoperatie gedaan, testosteron genomen.” (Luca, focusgroep)

“Dat was zowat hetzelfde, overal op elke site. Ja, gelijk niemand heb ik denk gevonden die fallo heeft gehad, maar dat was ook ja. Het was allemaal homoporno, dus ja.” (Elias, individueel interview)

Elias haalt hier ook aan dat het allemaal homo-gerichte porno was op Himeros.tv met volgens Jasper “een vrouw dat mankeerde” (Jasper focusgroep) wat bevestigd wordt door onder andere Kai: “Het is wel heel erg ‘gay’ allemaal.” (Kai, focusgroep). Volgens Alex zorgde dit er voor dat hij het niet nog eens zou bekijken:

“Maar ja dat was inderdaad ja, gayporn en dat was voor mij ook niet zo, nee, aangenaam is niet het juiste woord, maar, ik heb er naar gekeken maar ik had niet zoiets van ‘ja ik zou het nog eens kijken’.” (Alex, focusgroep)

Een andere deelnemer, Jasper, vindt dat gay porno ook geil kan zijn en dus voor hem niet als storend werd ervaren:

“Dat het gayporno was dat trok ik mij iets minder aan. Ik identificeer mij wel als heteroseksueel, maar ik heb ook al gayporno van cispersonen gezien en dat kan ook geil zijn, dus daar trok ik mij zo echt minder van aan.” (Jasper, focusgroep)

Anderzijds kunnen transmannen in homo-gerichte pornografie helpend zijn om een stereotiep beeld over transmannen tegen te spreken, zoals uitgelegd door Damian: “mensen gaan er van uit dat ge uw transitie doet en dan bent ge hetero. Allee, ik bedoel dat is zo een bepaald stereotiep narratief dat dat ook wel iets is van ja, waarom zou ik nu uw transitie doen als je dan toch op mannen valt? (...) En vandaar dat ik dat op zich wel goed vond omdat ze het zeggen van, ja dat zijn twee aparte dingen.” (Damian, individueel interview).

Er wordt op Himeros.tv minder gefocust op de geslachtsdelen wat als positief wordt ervaren door Jasper in het kader van dysforie:

“En anderzijds vind ik het ook wel goed dat er misschien minder gefocust wordt op geslachtsdelen want sommige mensen willen het gewoon ook niet altijd zien die geslachtsdelen en dan heb je wel porno en die intimiteit en die seksualiteit dat ge ziet, hoort, maar niet dat geslachtsdeel precies. Want sommige ervaren dan dysforie daar rond en dan ja, wat doet ge dan met die personen die die porno willen zien. Dus ook dat moet er zijn.” (Jasper, focusgroep)

Toch voelt de verminderde focus op geslachtsdelen dubbel. Enerzijds “was het wel mooi om naar te kijken want het strookt iets meer met de realiteit” (Alex, focusgroep), anderzijds blijft het een belangrijk stuk van porno en kan het meer lijken op een seksscene door de grotere focus op de omgeving: “er was geen close-up op de genitaliën dus (...) dat was precies ik was gewoon naar ne film aant kijken ‘ah de seksscene begint’

(...)” (Alex, focusgroep). Dit werd bevestigd door 2 andere deelnemers:

“Voor mij was dat een beetje teveel omgeving.” (Victor, individueel interview)

“Denk dat je dat juist wilt zien.”

Dat dat juist het belangrijke is aan pornografie zeg je?

“Ik denk het wel.” (Kai, focusgroep)

Deze focus kan dus mooi zijn, maar het is voor sommigen niet per se het doel van porno en het brengt geen gewenste erotische gevoelens naar boven:

“Op zich was dat wel een mooi filmpje (...) maar langs de andere kant had ik zoiets van ja, dat is niet nu het soort porno dat ik direct zou opzoeken. Dees is gewoon een scene uit een film.” (Alex, focusgroep)

“Ik weet niet zo heel goed niet meer welk filmpje dat juist was, maar als ik dan ook die filmscene zou hebben dan zou ik niet zoiets hebben van ‘ah nu ga ik hier op masturberen’.” (Jasper, focusgroep)

Deelnemers vonden hiernaast wel dat de transidentiteit meer casual gerepresenteerd werd op Himeros.tv en er meer educatief mee werd omgegaan waardoor het thema trans en seksualiteit bespreekbaar wordt gemaakt:

“Dan is dat wel fijn dat je iets van representatie hebt dat je eventueel ook zelfs- stel ge bent in een relatie en een seksuele relatie- Had ik wel soort gevoel van als je deze website of deze video's aan iemand laat zien die gewoon cis is, die kan daar iets mee dat omdat het wat meer focus is op educatie ook en over de- ja casual. Vind ik dat daar een gemakkelijker ding is om over te praten van zo, ‘hè kijk eens hier naar’.” (Damian, individueel interview)

Zoals eerder besproken (zie thema 1. Functies van pornografie, subthema ‘Educatie’) was het voor sommigen een té grote focus op het educatieve stuk waardoor dit transmannen in pornografie in een negatief licht kan plaatsen bij cispersonen. De grote focus op het educatieve stuk zorgde er ook voor dat de focus te veel op de transpersoon komt te liggen. Hierdoor wordt vooral gepleit voor dezelfde stijl porno als cispersonen doordat andere soort porno transpersonen nog anders maakt: “als dat zo dan een andere vorm is van porno, dan lijkt dat alsof wij als trans personen ook weer anders zijn.” (Jasper, focusgroep). Vanuit de deelnemers wordt er gezegd dat er vaak nog onderscheid gemaakt wordt tussen cis- en transporno en dat dit een averechts effect kan hebben:

“Terwijl als je gewoon een video hebt die er juist (...) qua performance en qua stijl juist hetzelfde uitziet als een video met twee cispersonen ja dat gaat misschien minder snel af stoot om daar naar te kijken en dan is dat ook weer gewoon ‘ah ik heb dat gezien en dat kan’.” (Luca, focusgroep)

“Maar als ge eerste al die uitleg gaat beginnen doen dat vind je bijna nooit bij cisporno, dus dan gaat ge ons weer onderscheiden van de cismensen en dan zitten we weer in die minderheidsgroep.” (Jasper, focusgroep)

Het onderscheid met cispersonen en het gebrek aan degelijke representatie van transmannen in zowel mainstream pornografie als Himeros.tv, zorgt er voor dat er enkele **noden** vanuit transmannen werden

geïdentificeerd.

Er lijkt een nood te zijn voor zowel meer als positievere representatie van transmannen in pornografie, zonder dat er een té grote focus aan te pas komt. Maar waarom is positieve representatie zo belangrijk? Dit werd al deels beantwoord bij thema 1. De functies van pornografie, subthema 'Identificatie'. Een belangrijke functie van positieve representatie is het normaliserend effect waardoor men als transman meer acceptatie kan krijgen in de samenleving:

"En waarom zou dat belangrijk zijn voor meer representatie?"

Dat zo meer genormaliseerd of zo wordt. Want nu is dat precies zo een freakshow of zo?" (Elias, individueel interview)

"Dat het zo genormaliseerd wordt inderdaad en denk dat je dan ook veel meer acceptatie krijgt." (Kai, focusgroep)

Momenteel heerst er een vicieuze cirkel in de aanwezige representatie zoals uitgelegd door Luca:

"Het is misschien ook een beetje een vicieuze cirkel (...) Veel mensen weten niet dat het op een andere manier kan, dus wordt het niet afgebeeld. En omdat het niet afgebeeld wordt, weten heel veel mensen niet dat het kan. En natuurlijk ook als je echt gaat gaan zoeken naar informatie vind je het misschien wel, maar in uw onderbewuste wordt dat verhaal wel al verteld van het moet volgens die stappen terwijl ja, als er meer representatie is, verschillende dingen die getoond worden, heb je al in uw onderbewuste ook meer een keuze van 'ah er zijn verschillende opties'." (Luca, focusgroep)

Luca zegt dus dat mensen niet weten dat het anders kan waardoor het niet wordt afgebeeld en als het niet wordt afgebeeld weten mensen niet dat het anders kan. Hierdoor houdt het huidige tekort aan representatie zich in stand.

Een belangrijke vorm van representatie is het transzijn meer casual afbeelden in pornografie in plaats van de focus erop te leggen, maar volgens de deelnemers heeft dit twee kanten. "Aan de ene kant wilt u dat zo normaal mogelijk maken; aan de andere kant wil je daar ook geen spotlight op zetten." (Damian, individueel interview). Een grotere focus op het transzijn (zoals het woord "trans" in de titel gebruiken) kan dus voor minder acceptatie en zelfs voor trans haat zorgen:

"Door juist die mensen die wel heel erg zo van 'ik ben trans, ik wil geaccepteerd worden' en dat zo door iedereen zijn neus duwen, krijg je juist de trans haat terwijl als je wel gewoon 'oké ik doe dat en ik ben nu man' en niet zo dat ja, dat blijven door iemand zijn neus duwen dat je juist wel de acceptatie krijgt." (Kai, focusgroep)

"Ik denk dat er een verschil is tussen het transzijn is een aspect van jezelf, maar er zijn zo veel meer dingen dat je gewoon toont en dan is dat toevallig één van die dingen. Ik denk dat dat dan als je de lijn doortrekt naar porno dat je in zoveel dingen dat je kan doen 'ahja toevallig is die persoon trans'. (...) Als je een video maakt die specifiek voorbeeld een BDSM video is en toevallig is één van de twee trans dan is dat helemaal anders dan dat je een video maakt, bijvoorbeeld er was één van de titels was iets van 'trans body autonomy' de titel, dan heb je direct van 'dit is een video over transpersonen' terwijl als je gewoon een video maakt, en daar een transpersoon is, is dat een volledig ander discours dat je brengt over transpersonen." (Luca, focusgroep)

Als er een grote nadruk is op transmannen, kan dit naast eventuele trans haat ook een verkeerd beeld

scheppen volgens deze 2 deelnemers. Zo wordt er dan benadrukt dat transmannen wel degelijk iets kunnen en in de belangstelling gestoken:

“Als je het er zo hard de nadruk op legt (...) dan zeg je bijna het omgekeerde van ‘we moeten benadrukken dat ze iets kan omdat we eigenlijk denken dat ze iets niet kunnen’.” (Luca, focusgroep)

“Ik denk dat dat in de samenleving ook nog altijd veel te veel is. Dat we ook gewoon nog altijd in de belangstelling staan. En sommigen willen dat, maar sommigen willen dat niet. En dan degenen die dat niet willen, die worden soms daar ook gewoon in meegetrokken. En dat representeren ze dan weer in porno, terwijl ze dat eigenlijk niet zouden moeten doen. Want meestal zoek je porno op om u te plezieren en de meesten die dan dat zouden zien dan denken zoiets van ‘oh nee, ze zijn er weer’, ‘ze zijn er weer met hun hun dingen van ze willen hier in de belangstelling staan’.” (Jasper, focusgroep)

Er lijkt in het algemeen in de samenleving en pornografie meer nadruk te liggen op diversiteit dan de persoon zelf, wat niet voelt als echte representatie volgens Luca:

“Als je die diversiteit zo in de nadruk zet is het- lijkt het echt meer van oké, we zijn divers, eerder dan ‘het zijn gewoon een paar mensen’. (...) Terwijl als je die gewoon dingen laat doen en daar ligt geen nadruk op dan is dat veel minder en heb je- dan vind ik dat echte representatie en diversiteit.” (Luca, focusgroep)

Het woord “trans” in de titel gebruiken legt volgens Alex de focus meer op het transzijn wat helpend kan zijn als je er specifiek naar op zoek bent en mensen nieuwsgierig maken:

“Op zich is het niet erg dat het in de titel staat, want als je er specifiek op zoekt, ja dan moet je eerst al die filmpjes af gaan dus op het is beetje een dubbele. Het moet er niet persé in staan, maar als trans zoekende misschien net wel. (...) Je hebt dan ook wel de kans dat mensen nieuwsgierig zijn ‘ah hoe zou dat zijn’.” (Alex, focusgroep)

Het moet volgens de participanten dus makkelijker zijn om trans porno te vinden, maar de focus minder leggen op het transzijn in de video zelf:

“Ik denk dat als het makkelijker zou zijn om het te vinden via search ofzo, maar dan in de video zelf daar niet zo nadruk op leggen.” (Elias, individueel interview)

“Ja maar ik bedoel dan dat het niet direct in de titels staat maar dan wel-” (Kai, focusgroep)

“Dat je het dan kan opzoeken en ze effectief tegenkomt.” (Alex, focusgroep)

Concluderend blijkt dat de representatie van transmannen in zowel mainstream pornografie en Himeros.tv tekortschieten in de noden van transmannen. Het tekort aan positieve representatie van transmannen in pornografie houdt zichzelf in stand via een vicieuze cirkel van zowel negatieve als te weinig representatie. Een positievere representatie kan deze doorbreken door het transzijn te normaliseren en acceptatie te bevorderen, dit aan de hand van een evenwicht tussen zichtbaarheid en het vermijden van een te grote focus op het transzijn. Participanten benadrukken dat echte representatie ontstaat wanneer transmannen als volwaardige personen in pornografie (zowel mainstream als TGD porno) verschijnen waarbij hun

genderidentiteit geen centraal element vormt.

Discussie

Bevindingen

Enerzijds wensten we te onderzoeken of beschikbare genderdiverse kanalen voor seksueel expliciet materiaal, hier Himeros.tv, een exploratie konden bieden aan transmannen, wat potentieel kon bijdragen in het ontwikkelen van een sekspositief zelfbeeld. Anderzijds wilden we weten of dit op zijn beurt een effect heeft op het beslissingsproces rond genitale chirurgie. In deze sectie trachten we een antwoord te formuleren aan de hand van de gevonden resultaten op deze twee onderzoeksvragen: 1) 'Heeft beschikbare genderdiverse kanalen voor seksueel expliciet materiaal, hier Himeros.tv, een exploratie geboden aan transmannen, waardoor het een sekspositief zelfbeeld heeft ontwikkeld?' en 2) 'Heeft TGD pornografie een effect gehad op het beslissingsproces rond genitale chirurgie?'. Hierna overlopen we de sterktes en beperkingen van deze studie, alsook de klinische implicaties en suggesties voor toekomstig onderzoek.

1. Heeft Himeros.tv enerzijds een exploratie geboden en anderzijds een sekspositief zelfbeeld ontwikkeld bij de participanten?

Vanuit eerdere literatuur weten we dat mainstream pornografie tekortschiet in de representatie van transmannen waarbij TGD personen vaak als fetisj en lustobject worden afgebeeld, behandeld worden als object of gereduceerd worden tot hun geslachtsdelen. De negatieve ervaring die transmannen hierbij hadden was door de ontkenning van hun identiteit door onjuiste voornaamwoorden of aanstootgevende termen te gebruiken in de titel of in de video zelf. In porno heerst er voornamelijk een cis-, hetero-, fallocentrisch narratief waardoor er vaak nog vaste geslachtsrollen zijn en een stereotiepe representatie van TGD personen binnen stereotiepe verhalen vertoond wordt. Hierdoor worden transmannen in pornografie vaak gepenetreerd en in een ontvankelijke rol gestoken vanuit een mannelijk blikperspectief (Pavanello Decaro, 2023). Dit werd in ons onderzoek terug bevestigd.

Mainstream pornografie wordt in onze studie vooral als niet representatief genoeg omschreven waarbij transmannen of afwezig zijn of negatief afgebeeld worden. Deze negatieve representatie toont transmannen terug op een stereotiepe manier aan de hand van één beeld, namelijk: borstoperatie gedaan en geen genitale chirurgie. Hiernaast worden transmannen afgebeeld als fetisj en lustobject, vooral wanneer de transpersoon geen geslachtsoperatie heeft gehad. Binnen de mainstream porno heerst er volgens de participanten een cis-, hetero-, en fallocentrisch narratief waarbij er vooral wordt gefocust op (vaginale) penetratie; hierdoor worden transmannen vaak nog vrouwelijk behandeld. Ze worden telkens in video's gestoken waarbij dit narratief wordt bevestigd,

wat voor sommigen juist als aangenaam ervaren werd door de aanwezigheid van een cispenis. Al bij al wordt mainstream pornografie binnen ons onderzoek vooral onrealistisch benoemd en toont het een verkeerd en stereotiep beeld over seks en transmannen. Dit sluit aan bij de ervaring van transmannen met de representatie van TGD personen in mainstream pornografie in het onderzoek van Pavanello Decaro (2023).

Door de negatieve ervaring van transmannen met mainstream pornografie, werd er in onze studie een alternatief aangeboden, Himeros.tv, waarbij de makers beweren dat er diversiteit aanwezig is in hun filmpjes en dat dit leidt tot meer herkenning vanuit de kijkers. Hiernaast willen ze focussen op connectie, intimiteit en plezier, ook in het kader van herkenning in mannenlichamen. De resultaten van ons onderzoek laten zien dat Himeros.tv door meerdere deelnemers ervaren werd als een respectvoller en realistischer alternatief alsook een positievere representatie toonde van seksualiteit en intimiteit tegenover mainstream pornografie. De nadruk op intimiteit, het vragen van consent en het tonen van plezier werd door veel respondenten als positief ervaren en benadrukken hierdoor het respectvolle en realistische karakter van Himeros.tv. Hiernaast lag de focus minder op de geslachtsdelen wat als positief ervaren werd door deelnemers in het kader van dysforie. Waar mainstream pornografie vaak een stereotiep, fetisjerend en objectiverend beeld toonden van transmannen alsook een cis-, hetero-, fallocentrich narratief schetst, bood Himeros.tv diversiteit aan lichamen en seksualiteit die dichter bij de eigen ervaring lag. Wat de makers van Himeros.tv beweren, onder andere Davey Wavey, werd dus grotendeels bevestigd in dit onderzoek.

Toch moeten we hierbij enkele kritische kanttekeningen bij maken. Zo was er volgens de deelnemers terug een beperkte en negatieve representatie van transmannen aanwezig waarbij het stereotiep beeld vanuit de mainstream pornografie terug werd bevestigd. Vrijwel elke keer werden transmannen afgebeeld die al een borstoperatie hadden ondergaan, maar (nog) geen genitale chirurgie achter de rug hadden. Ook was er weinig diversiteit in lichamen en toonden ze vooral blanke, slanke en gespierde mannen. Dit kan een foutief en stereotiep beeld bevestigen naar de samenleving toe over transmannen doordat beelden vaak een voorbeeldfunctie hebben en porno een educatieve functie heeft. Deze educatieve focus op Himeros.tv werd door sommigen gewaardeerd en ze konden op deze manier informatie opdoen over translichamen en resultaten na een geslachtsoperatie; door anderen werd dit als storend ervaren. Voor participanten die vooral op zoek waren naar identificatie, seksuele opwinding of ontspanning, kon dit de beleving verstoren en het doel van porno voorbijgaan. Hiernaast kon dit transmannen in een negatief licht plaatsen, vooral bij cispersonen. De grote focus op het educatieve stuk kan er namelijk voor zorgen dat de focus te veel op de transpersoon kwam te liggen wat naast eventuele trans haat ook een verkeerd, stereotiep beeld kan scheppen volgens deelnemers.

Een belangrijke vorm van TGD representatie is volgens de deelnemers hierdoor dus het transzijn meer casual afbeelden in pornografie in plaats van de focus erop te leggen. Dit heeft twee kanten: aan de ene kant wil je het transzijn zo normaal mogelijk maken waardoor representatie belangrijk is, en aan de andere kant wil je daar geen spotlight op zetten. Wanneer de focus te veel op de TGD persoon komt te liggen en deze in de belangstelling staan in pornografie, wordt er namelijk onderscheid gemaakt tussen cis- en transporno. Dit bevestigt dan op zich het beeld dat TGD personen anders zijn, wat men juist niet wil bereiken. Deelnemers vonden hiernaast wel dat de transidentiteit meer casual gerepresenteerd werd op Himeros.tv en er meer educatief mee werd omgegaan waardoor het thema trans en seksualiteit bespreekbaar wordt gemaakt. Ook de seksuele oriëntatie van het platform, Himeros.tv, speelt een rol in de ervaring van de participanten. Himeros.tv is voornamelijk georiënteerd op homo- en biseksuele mannen, waardoor sommige transmannen die niet binnen deze doelgroep vallen zich minder aangesproken voelden. Anderzijds kunnen transmannen in homo-gerichte pornografie helpend zijn om een stereotiep beeld over transmannen tegen te spreken, nl. dat wanneer men een transitie ondergaat, dat men dan automatisch heteroseksueel is. Ten slotte was er een verminderde focus op geslachtsdelen, wat een dubbelheid gaf in de beoordeling hiervan. Enerzijds vonden deelnemers dit mooier en realistischer dan mainstream porno (waar er vooral een focus is op de geslachtsdelen en penetratie), anderzijds blijft het een belangrijk stuk van porno en kan het meer lijken op een seksscene door de grotere focus op de omgeving. Voor sommigen is deze verminderde focus dus niet per se het doel van porno waardoor het geen gewenste erotische gevoelens naar boven brengt.

Met de vraag of TGD porno een exploratie heeft geboden en een sekspositief beeld heeft ontwikkeld bij de participanten, kunnen we de bedenkingen van hierboven meenemen alsook kijken naar de antwoorden op thema 2: 'het effect op seksualiteit en transitie'. Hier zien we dat porno een effect kan hebben op het seksuele leven, maar dat dit niet noodzakelijkerwijs met TGD porno hoeft te zijn. Pornografie in het algemeen kan een educatieve functie hebben en inspiratie geven in het seksuele leven van een transpersoon, zowel voor en na een eventuele geslachtsoperatie. Het kan helpen in een zoektocht naar wat er lukt na een eventuele geslachtsoperatie; specifiek welke standjes er kunnen. Via porno kan men sneller leren en inspiratie opdoen dan het zelf te gaan moeten uitzoeken.

Volgens de participanten is seksualiteit iets dat verandert doorheen het leven en niet stabiel blijft waardoor je via porno nieuwe dingen kunt leren kennen om je grenzen te verleggen en te experimenteren. Hiernaast kan specifiek TGD porno helpend zijn om het beeld van penetratie-seks tegen te spreken en andere categorieën te gaan ontdekken. Trans en gender diverse porno kan ook als TGD persoon met een cispartner helpend zijn, vooral om te zien dat men seks kan hebben met een

cispersoon. Zo kan het zelfvertrouwen geven en drempelverlagend werken om een seksuele partner te benaderen doordat je zelf al hebt gezien wat lukt en werkt met het eigen lichaam. Ook cispartners met een trans partner kunnen zo inspiratie opdoen van wat lukt en kan doordat er andere handelingen aan te pas komen bij een fallo en meta tegenover een cispenis. Voor één deelnemer had het kijken van de video's op Himeros.tv geen effect op zijn seksualiteitsbeleving.

Samengevat kan gesteld worden dat Himeros.tv zeker mogelijkheden bood voor exploratie en het ontwikkelen van een sekspositief zelfbeeld, vooral door de normaliserende, realistische en respectvolle representatie van TGD personen. Himeros.tv droeg dus in zekere mate bij aan een sekspositief zelfbeeld bij participanten doordat translichamen hier niet uitsluitend werden gepresenteerd als lustobject en fetisj, maar als onderdeel van een bredere seksuele diversiteit. Tegelijkertijd beperkten de eenzijdige representatie van translichamen, de educatieve focus en de doelgroepgerichtheid van homo- en biseksuele mannen de mate waarin alle transmannen zich volledig gerepresenteerd voelden. De ervaring met porno en het effect ervan op het seksuele leven is dus sterk verschillend van persoon tot persoon. Het hangt af van waar iemand nood aan heeft op een specifiek moment alsook in welke fase een TGD persoon zit in hun transitie en hoe iemand zich identificeert.

2. Heeft Himeros.tv een effect gehad op het beslissingsproces rond genitale chirurgie?

Uit de resultaten blijkt dat Himeros.tv voor veel deelnemers een belangrijke, maar complexe, rol speelde in hun beslissingsproces rond genitale chirurgie. Voor sommigen was porno de eerste visuele bron om een concreet beeld te krijgen van postoperatieve translichamen, doordat de informatieve beelden die ter beschikking gesteld werden zoals binnen het UZ Gent als onvoldoende gezien worden. Pornografie bood hier een laagdrempelige manier om de functionele en esthetische uitkomsten van verschillende genitale operaties te zien binnen een seksuele context.

Verschillende participanten gaven aan dat TGD pornografie hen hielp om te (her)overwegen of genitale chirurgie noodzakelijk was voor hun seksuele tevredenheid en gevoel van mannelijkheid. Het zien van transmannen die seksueel actief waren en plezier ervaren zonder geslachtsoperatie, maakte voor sommigen duidelijk dat ook zonder genitale chirurgie een bevredigend seksleven mogelijk is. Pornografie kan dus zowel tonen dat het medisch en seksueel gezien kan zonder geslachtsoperatie en kan aanzetten tot kritisch denken alsook een gevoel van representatie geven als je geen geslachtsoperatie ondergaat.

Tegelijkertijd waren er een aantal kritische bedenkingen over de representativiteit van dit soort beelden, zowel in pornografie als andere kanalen (Transbucket, Facebook, Twitter,...). Een

veelgenoemd punt was dat de meeste beelden en resultaten uit Amerika kwamen, waar andere operatietechnieken en testosteron-dosissen aan de orde zijn dan in België en Nederland. Doordat de deelnemers allemaal hun transitie doen in het UZ Gent, wat gelegen is in België, betekende dat de informatie wel waardevol was, maar niet per se representatief was voor hun eigen resultaat als er gekozen wordt voor een genitale chirurgie. Hierdoor wordt er opgeroepen aan andere transmannen om op hun hoede te zijn wanneer het gaat over beschikbare beelden.

Daarnaast speelde de fase in de transitie een rol in de mate van invloed op het beslissingsproces voor genitale chirurgie. Wanneer men in een vroeg stadium zoekende is, is het volgens deelnemers belangrijk om alle opties visueel te zien zodat men minder zelf beelden moet fabriceren (die niet per se zullen stroken met de realiteit). Pornografie kan hier dus een belangrijke functie hebben in de transitie, vooral als informatiebron en om de verschillende opties te tonen. Voor sommigen kon het een volledig ander effect veroorzaken, namelijk verwarring of afgunst. In een later stadium kan het vaker informatiever en inspirerend ervaren worden, zeker wanneer het gaat over de seksualiteitsbeleving als transman. Andere deelnemers laten weten dat het geen effect heeft gehad op hun transitie of hen gewoon bewuster heeft gemaakt van hun eigen proces en transitie.

Al bij al laten de resultaten zien dat TGD pornografie, zoals onder andere Himeros.tv, een reële impact had op het beslissingsproces rond genitale chirurgie. Het fungeerde zowel als een visueel referentiepunt als bron van informatie die een alternatief narratief kon bieden over seksueel genot zonder genitale chirurgie. De invloed was echter sterk afhankelijk van de individuele context, de fase in de transitie en het vermogen van de kijker om de beschikbare beelden kritisch te interpreteren.

Sterktes

De grootste sterkte van deze studie is het feit dat het poogt om het gat te dichten in de bestaande literatuur over de seksualiteitsbeleving bij volwassen transmannen. Het onderwerp van seksualiteitsbeleving bij volwassen trans en gender diverse personen is zoals eerder vermeld ernstig onderbelicht in de wetenschappelijke literatuur. TGD personen zijn vaak protagonisten in seksueel expliciet materiaal, maar hun ervaringen met en noden op vlak van gender divers materiaal zijn zelden geëxploreerd. Hierdoor kan dit onderzoek bijdragen in de wetenschappelijke literatuur door de ervaringen van transmannen met de representatie in de pornografie rechtstreeks te bevragen, alsook het effect van TGD pornografie op de seksualiteitsbeleving en het beslissingsproces voor genitale chirurgie. Het feit dat de doelgroep rechtstreeks bevraagd werd is een extra sterkte van dit onderzoek en brengt een diversiteit aan ervaringen, meningen en perspectieven in kaart alsook hun noden op vlak van pornografie en gender- en transitie-gerelateerde zorg. Een andere sterkte van dit onderzoek is de

diversiteit in meningen van de participanten, ookal was de doelgroep op zich niet divers leek er over het algemeen geen consensus te zijn richting één ervaring. Hiernaast waren er twee verschillende vormen van kwalitatieve datacollectie, een focusgroep en drie individuele interviews, wat een diversiteit aan perspectieven gaf in ons onderzoek door zowel aandacht te geven aan de interactie tussen deelnemers alsook het individuele stuk. Dit gaf ons een bredere en diepgaandere kijk in de ervaringen van transmannen. Ten slotte werd er tijdens de focusgroep gevraagd naar potentiële drempels door de grote uitval in participanten waardoor hier rekening mee kon gehouden worden tijdens het rapporteren van de resultaten. Deze drempels waren: zelf iets moeten inleveren zonder iets terug te krijgen (o.a een vrije dag met mooi weer, benzine moeten betalen, een werkdag missen), de gevoeligheid van het thema seksualiteit (zeker als je dit met onbekende mensen bespreekt) en het afhaken door de grote focus op homoseksualiteit in de gebruikte filmpjes van Himeros.tv. Hiernaast werden er vanuit de deelnemers enkele redenen gegeven waarom ze juist wél deelnamen aan de studie: om andere visies en meningen horen van andere transmannen, deze kunnen meenemen en over nadenken voor jezelf, het is een belangrijk thema en ze hopen dat er iets mee wordt gedaan. Door dit te bevragen konden we rekening houden met de positie van de deelnemers in onze studie, ook voor potentieel verder onderzoek.

Beperkingen

Deze studie bevat meerdere beperkingen, zoals onder andere de grote uitval in deelnemers. We zijn initieel gestart met 20 geïnteresseerde transmannen en zijn geëindigd met 7 (waarvan 4 participeerden in de focusgroep). Door de grote uitval hebben we de drempels bevraagd om deel te nemen zoals hierboven besproken. Hierin zagen we dat de uitval vooral te wijten was aan het zelf iets moeten inleveren zonder iets terug te krijgen (o.a een vrije dag met mooi weer, benzine moeten betalen, een werkdag missen), het feit dat seksualiteit een gevoelig thema is (zeker als je dit met onbekende mensen bespreekt) en de grote focus op homoseksualiteit in de gebruikte filmpjes van Himeros.tv. Door de aard van de inclusiecriteria konden hiernaast ook transmannen deelnemen die niet per se in een beslissingsfase zitten van geslachtsoperatie, waardoor de studie minder gericht is op het onderzoeken van dit beslissingsproces. Aan de hand van onze inclusiecriteria probeerden we te garanderen dat de participanten in een beslissingsproces zitten voor genitale chirurgie, maar doordat genitale chirurgie geen exclusiecriteria was, konden we niet garanderen dat elke participant hieraan voldeed. Ook kan de gevoeligheid van het thema, namelijk seksualiteit, een bias veroorzaakt hebben richting deelnemers die er voor open stonden om hierover te praten. Hierdoor werden transmannen over het oog gezien die misschien minder comfortabel waren met dit thema, maar toch belangrijke inzichten hebben hierin.

Een andere beperking van deze studie is de keuze in de vijf video's die geselecteerd werden en in een presentatie via Google Docs gestoken werden. Deze konden een bias geven hebben doordat de video's werden geselecteerd op basis van of er een TGD persoon in meespeelde of niet. Dit kon ervoor gezorgd hebben dat de evaluatie van deze video's anders was dan participanten die zowel op Himeros.tv hebben gekeken als de Google Docs, of enkel Himeros.tv hebben gebruikt. Hoewel alle participanten gemotiveerd werden om de selectie video's te bekijken om er voor te zorgen dat alle deelnemers op basis van dezelfde video's hun ervaringen konden delen, werd dit niet expliciet nagegaan.

Ten slotte kan de subjectiviteit van de onderzoeker een rol gespeeld hebben in zowel het onderzoeksproces als het analyseproces en het uitschrijven van de resultaten. Een poging tot het verminderen van deze subjectiviteit aan de hand van reflexiviteit kan men vinden bij 'Methode: Kwaliteitscontrole'. Het feit dat de onderzoeker nieuw is in het wetenschappelijk veld kan ook een effect gehad hebben, bijvoorbeeld door zaken over het hoofd te zien of een algemeen gebrek aan ervaring en kennis. Er werd bijvoorbeeld onvoldoende rekening gehouden met zowel betrouwbaarheid en authenticiteit doorheen het gehele proces (naast triangulatie en reflexiviteit), alsook de statistische implicaties van kwalitatief onderzoek. Hierdoor heeft de studie gelimiteerde statistische generaliseerbaarheid, wat eigen is aan kwalitatief onderzoek (Leung, 2015). Hiernaast werd er geen feedback gevraagd aan de deelnemers of de interpretaties met betrekking tot hun antwoorden correct werden weergegeven, waardoor subjectiviteit van de onderzoeker niet volledig geëlimineerd kan worden. Aanvullend kan het feit dat de onderzoeker cisgender is een bias in de interpretaties van de resultaten veroorzaakt hebben.

Klinische implicaties

Volgens Darnell (2015) zou pornografie ingezet kunnen worden als therapeutische tool, dus zou trans en gender diverse pornografie potentieel een sekstherapeutische rol vervullen bij volwassen TGD personen in het beslissingsproces rond genitale chirurgie. Pornografisch materiaal zou kunnen dienen als een bevestigend en educatief instrument dat bijdraagt aan de representatie en normalisering van de TGD seksualiteit. Hiernaast kan het TGD individuen helpen meer te weten te komen over hun seksuele voorkeuren en verlangens, maar het kan ook de diversiteit in lichamen en technieken benadrukken (Darnell, 2015; Pavanello Decaro et al., 2023). Dit werd bevestigd in ons onderzoek waarbij TGD pornografie een bron van informatie kan zijn in een beslissingsproces voor genitale chirurgie, kan zorgen voor identificatie en inspirerend werken in het seksuele leven van een TGD persoon. Hierdoor lijkt het inzetten van pornografie binnen een therapeutische context aangewezen, zolang de gebruikte TGD pornografie representatief genoeg is een aansluit bij de

specifieke noden van een TGD persoon.

Suggesties toekomstig onderzoek

Door de beperkingen van dit onderzoek worden er enkele voorstellen voor toekomstig onderzoek gedaan. Als eerste suggestie zou er een andere site kunnen gebruikt worden die gemaakt is voor een breder doelpubliek en niet enkel focust op homo- en biseksuele mannen. Dit zou ervoor kunnen zorgen dat de ervaring van transmannen met trans en gender diverse pornografie andere resultaten vertoond dan degene die hier werden gevonden. Onze studie toonde voornamelijk dat Himeros.tv niet divers genoeg is waardoor er nood lijkt te zijn voor een diverser alternatief. We hebben vier participanten tijdens de focusgroep bevraagd of ze diversere pornosites kenden, maar hier hadden ze geen weet van (naast Transbucket, maar deze website focust niet op seksualiteit). Hiernaast zou er specifiek gefocust kunnen worden op het effect van TGD porno op het beslissingsproces voor genitale chirurgie doordat de aard van onze inclusiecriteria er voor gezorgd heeft dat niet elke participant in een beslissingsproces zat. Hierdoor kunnen we via ons onderzoek geen volledig en uitsluitend antwoord geven op de onderzoeksvraag of TGD porno effectief een effect heeft op het beslissingsproces voor genitale chirurgie. Er zou bijvoorbeeld ook longitudinaal gekeken kunnen worden bij transmannen in het beslissingsproces tot genitale chirurgie om een sluitender antwoord hierop te kunnen formuleren. Ten slotte zou er kunnen gebruik gemaakt worden van eventuele Belgische/Nederlandse TGD pornosites om nog representatiever te werk te kunnen gaan. Via dit onderzoek zijn we te weten gekomen dat de resultaten van in het buitenland niet representatief genoeg zijn voor onze Belgische en Nederlandse deelnemers, waardoor dit effect zou kunnen gehad hebben op de ervaring er van.

Conclusie

Himeros.tv bood voor veel transmannen in dit onderzoek een respectvoller, realistischer en diverser alternatief in tegenstelling tot mainstream pornografie. Binnen mainstream pornografie worden TGD personen vaak gerepresenteerd aan de hand van stereotiepe, fetisjerende en objectiverende beelden en verhaallijnen. Door de nadruk op intimiteit, consent en plezier, alsook een minder expliciete focus op de geslachtsdelen, droeg Himeros.tv in zekere mate bij aan de exploratie en de ontwikkeling van een sekspositief zelfbeeld. Tegelijkertijd waren er enkele kritische bedenkingen aanwezig, zoals onder andere de stereotiepe representatie van translichamen (vooral na een borstoperatie, en voor een genitale chirurgie), de beperkte diversiteit in lichamen en de doelgroepgerichtheid op homo- en biseksuele mannen. Hierdoor voelden niet alle deelnemers zich gerepresenteerd in de video's van Himeros.tv. Daarnaast speelde TGD pornografie voor velen wel een rol in het beslissingsproces rond genitale chirurgie, met name als visuele en laagdrempelige informatiebron over translichamen na een geslachtsoperatie in een seksuele context. Dit kon helpen om de chirurgische opties af te wegen, het idee te versterken dat een bevredigend seksleven zonder chirurgie mogelijk is en om alternatieve narratieven te bieden in het seksuele leven als TGD persoon. De impact hiervan verschilde sterk per individu en was afhankelijk van de fase in de transitie, persoonlijke behoeften binnen pornografie en het vermogen om de beelden kritisch te interpreteren.

Concluderend leverde Himeros.tv een waardevolle, maar niet volledig tegemoetkomende bijdrage in zowel de seksualiteitsbeleving en het beslissingsproces voor genitale chirurgie van transmannen. Er lijkt vooral nog nood te zijn voor een positievere representatie en diverser beeld van transmannen in TGD pornografie.

Bijlage

Bijlage 1

Interview guide:

U kan weigeren om de vragen van het interview te beantwoorden en/of te participeren in de focusgroep zonder dat u hiervoor een reden moet opgeven en zonder dat dit op enige wijze een invloed zal hebben op de verdere relatie met de onderzoeker en/of behandelend psycholoog.

Opwarmer:

Namenrondje.

Bedanken en vragen hoe de rekrutering was, waren er drempels aanwezig? Wat heeft er je over de drempel heeft geholpen?

Er is in het algemeen een dubbel beeld over pornografie met voorstanders en tegenstanders.

Voorstanders: bron van informatie, ontspanning, entertainment, eigen seksualiteit ontdekken,..

Tegenstanders: onrealistisch, fallocentrisch, gericht op de typische hetero-man,..

Deel 1: vragen porno algemeen

- Ervaring met mainstream porno: hoe vinden jullie dat transmannen er worden afgebeeld (fetisj, vernederend, stereotiepe sekserollen, ..)?
- Is er een nood aan representatie in pornografie?
- Is er een nood aan identificatie in pornografie?
- Kan porno een bron van informatie zijn?
- Is porno ontspannend?

Deel 2: ervaring met trans en genderdiverse porno

- Wat vond u van de representatie van trans en genderdiverse personen op himeros.tv?
- Vond u het aanbod op himeros.tv verschillend van de meer gekende websites zoals oa. pornhub?
- Was de website voldoende inclusief? Waarom wel/niet?
(extra: kent u andere website die ook inclusief en divers erotisch materiaal aanbieden?)
- Welke positieve reacties, gedachten of gevoelens heeft u ervaren bij het kijken van pornografie op himeros.tv?
- Welke negatieve reacties, gedachten of gevoelens heeft u ervaren bij het kijken van pornografie op himeros.tv?

Deel 3: ethische queer porno wil bepaalde zaken nastreven, zijn ze hierin geslaagd?

Zij beweren dat er diversiteit is en dat dit leidt tot meer herkenning, hiernaast willen ze ook focussen op connectie, intimiteit en plezier. Ook in het kader van herkenning in mannenlichaam (klein, groot, gespierd).

- Vond er een herkenning plaats door het diverser beeld?
- Is er een focus op connectie, intimiteit en plezier?
- Is er een representatie van verschillende genderidentiteiten?
- Is de transidentiteit eerder casual en minder de focus?
- Is het minder gericht op geslachtsdelen?
- Is het respectvoller en validerender voor protagonisten?

Deel 4: seksualiteitsbeleving

De maker van himeros.tv zag pornografie als een bron van informatie, hoe is dit voor jullie?

- Heeft het kijken van pornografie op himeros.tv op een of andere manier een effect gehad op uw verdere transitieproces? Op welke manier?
- Heeft het kijken van pornografie op himeros.tv effect gehad op uw seksueel leven? Op welke manier?

Referenties

American Psychiatric Association. (2013). Diagnostic and statistical manual of mental disorders (5th ed.). Arlington, VA: American Psychiatric Association Publishing.

Anzani, A., Siboni, L., Lindley, L., Galupo, M. P., & Prunas, A. (2023). From abstinence to deviance: sexual stereotypes associated with transgender and nonbinary individuals. *Sexuality Research and Social Policy*.

Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77–101.

Bradford, N. J., & Spencer, K. L. (2020). Sexual pleasure in transgender and gender diverse individuals: An update on recent advances in the field. *Current Sexual Health Reports*, 12(4), 314–319. <https://doi.org/10.1007/s11930-020-00284-2>

Bockting, W., Barucco, R., LeBlanc, A. J., Singh, A. A., Mellman, W., Dolezal, C., & Ehrhardt, A. A. (2019). Sociopolitical change and transgender people's perceptions of vulnerability and resilience. *Sexuality Research and Social Policy*, 17(1), 162–174. <https://doi.org/10.1007/s13178-019-00381-5>

Brown, N. R. (2009). The Sexual Relationships of Sexual-Minority Women Partnered with Trans Men: A Qualitative study. *Archives of Sexual Behavior*, 39(2), 561–572. <https://doi.org/10.1007/s10508-009-9511-9>

Coleman, E., Radix, A., Bouman, W. P., Brown, G. R., De Vries, A. L., Deutsch, M. B., Ettner, R., Fraser, L., Goodman, M., Green, J., Hancock, A. B., Johnson, T. W., Karasic, D. H., Knudson, G., Leibowitz, S., Meyer-Bahlburg, H. F. L., Monstrey, S., Motmans, J., Nahata, L., . . . Sabir, K. (2022). Standards of Care for the Health of Transgender and Gender Diverse People, Version 8. *International Journal of Transgender Health*, 23(sup1), S1–S259. <https://doi.org/10.1080/26895269.2022.2100644>

Darnell, C. (2015). Using sexually explicit material in a therapeutic context. *Sex Education: Sexuality, Society and Learning*, 15(5), 515–527. <https://doi.org/10.1080/14681811.2015.1027887>

Dhejne, C., Van Vlerken, R., Heylens, G., & Arcelus, J. (2016). Mental Health and Gender Dysphoria: A Review of the Literature. *International Review of Psychiatry*, 28(1), 44–57.

<https://doi.org/10.3109/09540261.2015.1115753>

Distiller, N., (2020). Inhabiting our bodies: Working with gender dysphoria in transgender and gender-nonbinary children and adults through body maps. In *Homework assignments and handouts for LGBTQ+ clients* (pp. 384-391). Routledge.

GenderAid. (z.d.). *Keuzehulp Masculiniserende Genitale Behandelopties*. Geraadpleegd op 13 mei 2024, van <https://genderaid.org/nl/masculiniserend>

Harvey, P., Jones, E., & Copulsky, D. (2023). The relational nature of gender, the pervasiveness of heteronormative sexual scripts, and the impact on sexual pleasure. *Archives of Sexual Behavior*, 52(3), 1195–1212. <https://doi.org/10.1007/s10508-023-02558-x>

Hennink, M., Hutter, I., & Bailey, A. (2020). *Qualitative research methods*. SAGE.

Hoagland, K. C., & Grubbs, J. B. (2021). Pornography Use and Holistic Sexual Functioning: A Systematic Review of Recent research. *Current Addiction Reports*, 8(3), 408–421. <https://doi.org/10.1007/s40429-021-00378-4>

Holmberg, M., Arver, S. & Dhejne, C. Supporting sexuality and improving sexual function in transgender persons. *Nat Rev Urol* **16**, 121–139 (2019). <https://doi.org/10.1038/s41585-018-0108-8>

Kerckhof, M., Elaut, E., & Bruneel, L. (2022). Mythes versus feiten over het seksueel leven van transpersonen. *NEURON (NEDERLANDSE ED.)*, 27(6), 26–30.

Knack. (2021). *Wat doet porno met uw brein? 'Net zoals een drug geeft porno ons een snelle kick'*. Geraadpleegd op 13 mei 2024, van <https://www.knack.be/nieuws/gezondheid/wat-doet-porno-met-uw-brein-net-zoals-een-drug-geeft-porno-ons-een-snelle-kick/>

Laan, E., & Van Lunsen, R. (2023). *De waarheid over seks: Plezier en gendergelijkheid op planeet aarde*. Singel Uitgeverijen.

- Leung, L. (2015). Validity, reliability, and generalizability in qualitative research. *Journal of family medicine and primary care*, 4(3), 324-327.
- Lincoln, Y. S., Guba, E. G., & Pilotta, J. J. (1985). Naturalistic inquiry. *International Journal of Intercultural Relations*, 9(4), 438–439. [https://doi.org/10.1016/0147-1767\(85\)90062-8](https://doi.org/10.1016/0147-1767(85)90062-8)
- Link, B. G., & Phelan, J. C. (2001). Conceptualizing stigma. *Annual Review Of Sociology*, 27(1), 363–385. <https://doi.org/10.1146/annurev.soc.27.1.363>
- Meganck, R., & Dewaele, A. (2019). *Handboek Kwalitatieve Data-Analyse*. Acco Uitgeverij.
- Parliamentary Assembly. Assembly debate on 22 April 2015 (15th Sitting) (see Doc. 13742, report of the Committee on Equality and Non-Discrimination, rapporteur: Ms Deborah Schembri)
- Pavanello Decaro, S. P., Portolani, E., Toffoli, G., Prunas, A., & Anzani, A. (2023). “There is no one way to be transgender and to live sex”: Transgender and Non-Binary Individuals’ Experiences with Pornography. *Journal of Sex Research*, 1–11. <https://doi.org/10.1080/00224499.2023.2215228>
- Pornhub. (2025). *2024 year in review*. Pornhub Insights. Geraadpleegd op 23 januari 2025, van <https://www.pornhub.com/insights/2024-year-in-review>
- Sweileh, W. M. (2018). Bibliometric analysis of peer-reviewed literature in transgender health (1900 – 2017). *BMC International Health and Human Rights*, 18(1). <https://doi.org/10.1186/s12914-018-0155-5>
- Transgenderinfo. <https://www.transgenderinfo.be/nl> (geraadpleegd op 2 januari, 2024).
- T’Sjoen, G., Motmans, J., & Degryse, I. (2019). *Het Transgender Boek*. Uitgeverij Angèle/Standaard uitgeverij NV.
- Van Acker, I., Dewaele, A., Elaut, E., & Baetens, K. (2023). Exploring care needs of partners of transgender and gender diverse individuals in Co-Transition: a Qualitative interview study. *Healthcare*, 11(11), 1535. <https://doi.org/10.3390/healthcare11111535>

Zorgbrochure Transgender Infopunt: <https://www.transgenderinfo.be/sites/default/files/2022-10/Zorgbrochure-januari-2022.pdf>